

industrija
gumijevih
usnjenih
in kemičnih
izdelkov

Sava Koprivnica

ŠTEV. 7/8/XVI

28. APRIL 1976

Predsednik gospodarske zbornice SRS Andrej Verbič v Savi o srednjeročnem program razvoja

Dne 12. aprila 1976 je bil na obisku pri nas tov. Andrej Verbič. S predstavniki Save se je pogovarjal o nekaterih pomembnih vprašanjih sedanjih razmer naše delovne organizacije in o našem srednjeročnem programu razvoja.

Predstavniki samoupravnih organov, družbenopolitičnih organizacij ter strokovni delavci so tov. Verbiča informirali o organiziranosti in poslovnih učinkih Save ter o pripravah na prilagoditev novemu zakonu o podjetjih. Poleg tega so ga seznanili z osnovami našega srednjeročnega programa razvoja.

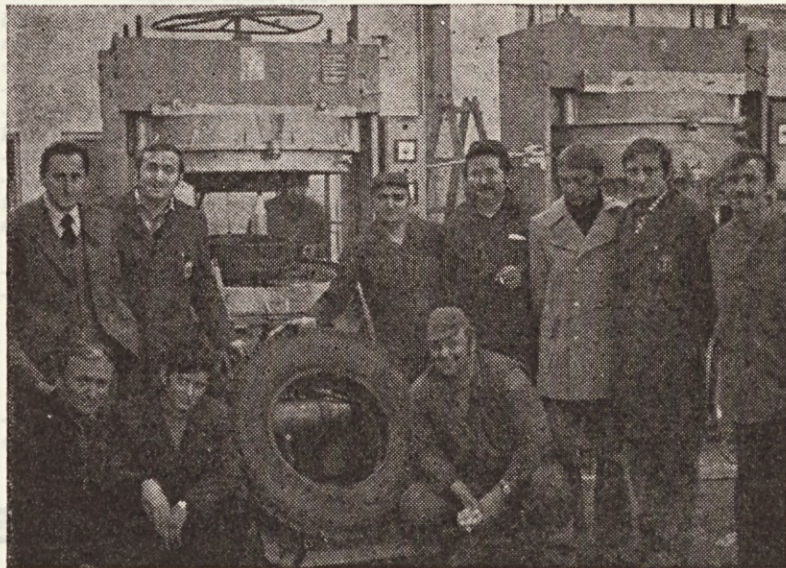
Tovarišu Andreju Verbiču smo zastavili nekaj vprašanj o omenjenem pogovoru. Intervju bomo objavili v naslednji Savi.

Prvi obnovljeni avtomobilski plašči iz Rume

Tik pred tiskanjem te številke Save smo prejeli vest iz Rume, da so v njihovi Protektirnici obnovili prve avtoplašče dimenzij 8.25-20 (tovorne) in 5.50-12 (potniške).

»Tovarna gume Ruma in naši delovni ljudje z veseljem in optimizmom pričakujejo začetek redne proizvodnje v Protektirnici. Ta proizvodnja bo kompletirala Rumin proizvodni program — to pa predstavlja uresničitev enega od razvojnih načrtov sprejetih ob združitvi s Savo« je rečeno na koncu vesti. Več o tem bomo pisali v prihodnji številki Save.

Osnutek zakona o združenem delu

Ustavna dopolnila v letu 1971 in predvsem še ustava v letu 1974 so uveljavila načela za urejanje odnosov v združenem delu. Na podlagi teh načel je bilo treba pripraviti zakonske predpise, ki naj omogočijo neposredno izvajanje le-teh v praksi. Kot rezultat večletnega temeljitega dela, ki ga je usmerjala in usklajevala posebna komisija zveznega zbora skupščine SFRJ, je nastal osnutek zakona o združenem delu, ki je bil prav te dni poslan v javno razpravo.

Zakon o združenem delu bo (ko bo sprejet) temeljni sistemski zakon o odnosih v združenem delu. To pomeni, da bo zakon o združenem delu določal okvire urejanja odnosov v

združenem delu, konkretno urejanje teh odnosov pa bo prepuščeno republiškim zakonom in samoupravnim sporazumom. Osnutek vsebuje razčlenitev treh najpomembnejših sestavin samoupravnih družbenih odnosov, to je dohodkovnih odnosov v združenem delu, samoupravnega organiziranja združenega dela ter uresničevanja samoupravljanja v delovnih in družbenih procesih. To hkrati pomeni, da naj bi zakon o združenem delu zamenjal dosedanje prakso posebnega urejanja posameznih področij odnosov v združenem delu z vrsto zakonov, kot so bili doslej npr. zakon o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem

(Nadaljevanje na 3. strani)

*Vsem v Savi in vsem delovnim ljudem Jugoslavije
čestitamo k prazniku dela!*

Želimo vam prijetno praznovanje

Samoupravni organi in družbenopolitične organizacije

S seje delavskega sveta delovne organizacije

V ponedeljek, 12. aprila 1976 se je sestel na svoji 6. seji delavski svet delovne organizacije. Obravnavali so obširen dnevni red, mi pa smo za vas bralce izbrali le nekatere točke dnevnega reda, ki bodo po naši oceni zanimale prav vse.

I. OSEBNI DOHODKI

Da bi delno uskladili OD delavcev Save z gibanji osebnih dohodkov v drugih delovnih organizacijah kranjske občine in da bi obenem reševali probleme delavcev z najnižjimi OD, katerih socialna varnost je z naraščanjem življenjskih stroškov že močno omajana, predlaga DS na iniciativo sindikalne organizacije nekaj ukrepov, od katerih bodo nekateri tudi vplivali na izboljšanje izkoriščenosti delovnega časa:

1. Za mesec marec pripada vsem delavcem dodatek v višini 290,00 din bruto v primeru, da so delali več kot 92 ur, oziroma 145,00 din bruto, če so bili opravičeno odsotni z dela več kot 92 ur.

2. Z mesecem aprilom se na vseh delovnih mestih poveča obračunska osnova za 8 točk.

3. Z mesecem aprilom se uvede dodatna stimulacija za produktivno normirano (akordirano) delo in za produktivno nenormirano delo na tistih delovnih mestih, kjer norm ni mogoče ali ni smiselno uvajati. V tem zadnjem primeru je odstotek produktivno normiranega dela. Obenem predlagamo, da se uvede dodatek v višini 10 % tudi za službene premostitve (z odločbo!) na nenormirana delovna mesta.

Delavski svet je sprejel naslednja dva sklepa:

1. sklep: Izplačilo pod točko 1 gornjega predloga se izvede v mesecu aprilu na osnovi sklepa delavskega sveta.

2. sklep: Delavski svet sprejema predloge KSS pod točko 2 in 3 in predlaga zborom delavcev, da jih potrdi.

II. NOV ČLAN POSLOVNEGA ODBORA

S pogodbo o skupnem vlaganju je bil ustanovljen poslovni odbor vla-

gateljev sredstev Sava Semperit, ki ga sestavljajo trije člani Semperita in trije člani Save.

Delavski svet DO je na svoji 1. seji dne 21. 2. 1975 izvolil v poslovni odbor naslednje člane:

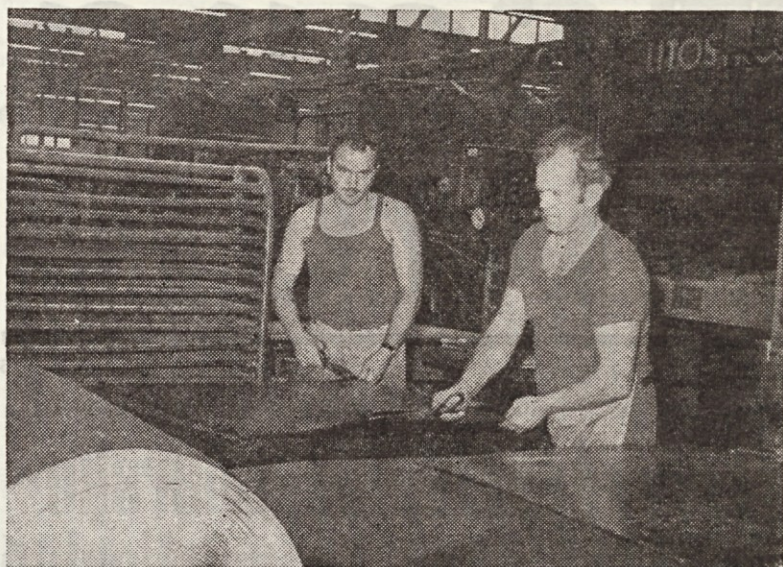
- tov. Helmuta Turzanskega,
- tov. Rudija Babnika in
- tov. Viliija Zenerja.

Ker tov. Rudij Babnik od 1. 1. 1976 ne opravlja več funkcije direktorja finančno-računovodske službe Save Kranj (od tega dne dalje je v veljavi sprememba sporazuma o združitvi TOZD v DO — črtan je bil 15. člen), je bil v soglasju z vodstvom TAP in kadrovskima komisijama pri ZK in sindikatu izvoljen namesto njega za člana poslovnega odbora

— tov. Franci Balanč, vršilec dolžnosti direktorja finančno-računovodske službe.

III. DELEGAT V SVET GIMNAZIJE KRANJ

Občinski odbor SZDL nas je obvestil, naj naša delovna organizacija

... pa bo tudi OD dober

v skladu z zakonom o šolstvu izvoli delegata v svet gimnazije Kranj. V soglasju s kadrovskima komisijama pri ZK in sindikatu je DS izvolil tov. Emo Pevc, direktorja Izobraževalnega centra.

pravil, je predsedstvo sprejelo sklep, da se strinja z ustanovitvijo društva s pripombo, da se določene naloge, ki jih ima komisija za šport in rekreacijo, prenesejo na to društvo.

Obravnavali so tudi predlog o organizaciji izleta za sindikalne delavce, ki bi ga organizirali v mesecu maju, in sicer v Loznico, Rumo in Niš. Predsedstvo se je s predlogom strinjalo.

Tov. Mežek je opozoril na 70. člen samoupravnega sporazuma o sredstvih sklada skupne porabe. Predlagal je, da se črta besedilo »od dolžine delovne dobe v DO« in vnese formulacija »skupno delovno dobo.« Predsedstvo se je strinjalo in predlagalo, da se v sporazum vnese omenjeni popravek besedila.

L. M.

S seje sindikata

Na svoji 12. razširjeni seji je predsedstvo sindikalne organizacije obravnavalo predlog samoupravnega sporazuma o temeljih srednjeročnega plana razvoja delovne organizacije Sava Kranj za obdobje 1976—1980. Po daljši razpravi, v kateri so udeleženci opozorili na pomembnost tega sporazuma in predlagali določene spremembe nekaterih členov (4. in 29. člen), je predsedstvo sindikalne organizacije sprejelo sklep, da se strinja s samoupravnim sporazumom o temeljih srednjeročnega razvoja delovne organizacije Save in da predlaga zborom delavcev, da ga sprejmejo. Predsedstvo je še opozorilo, da se je potrebno v zvezi s tem dobro pripraviti na razpravo in izdelati razlago.

Na isti seji so obravnavali tudi predlog razdelitve posojil za individualno gradnjo, adaptacijo in odkup stanovanj, ki sta ga pripravila ka-

drovsko splošni sektor in 3-članska stanovanjska komisija. Članom sindikata in samoupravnim organom je bilo posredovano temeljito poročilo za razpravo in v odločanje.

Predsedstvo sindikalne organizacije se je s predlogom razdelitve posojil v celoti strinjalo in posebno pohvalilo delo, ki sta ga opravila oddelek za socialno varstvo in družbeni standard ter 3-članska stanovanjska komisija.

Širše bomo o predlogu in seveda o opravljenem delu pisali v eni naslednjih številkih našega glasila oz. vseh samoupravnih organov.

V nadaljevanju seje so obravnavali še program letovanja v letu 1976. Tudi s tem predlogom se je predsedstvo SO strinjalo, vendar je ob tem opozorilo, da moramo čimveč sredstev nameniti za nakup prikolic, saj se je ta oblika letovanja pokazala kot najuspešnejša.

Nadalje je predsedstvo razpravljalo o regresiranju letovanja v letu 1976. Tudi s tem predlogom se je predsedstvo SO strinjalo, vendar je ob tem opozorilo, da moramo čimveč sredstev nameniti za nakup prikolic, saj se je ta oblika letovanja pokazala kot najuspešnejša.

Nadalje je predsedstvo razpravljalo o regresiranju letovanja v letu 1976 in sprejelo sklep:

Predsedstvo predlaga naslednji ključ regresiranja v letu 1976: za zaposlene delavce v višini 1.000,00 din, za nepreskrbljene otroke samohranilcev 300,00 din, za upokojene člane 400,00 din, za nepreskrbljene otroke staršev v znesku, ki ostane po delitvi prej omenjenih kategorij.

V zvezi z letovanjem je sprejelo še sklep, da se glede na to, da je zanimanje za letovanje v prikolicah zelo veliko, nabavi do pričetka dopustov še pet prikolic.

Pravila društva za rekreacijo in šport delavcev DO Sava — Gumar je v nekaj besedah obrazložil tov. Vule Cicmil. Po razpravi, v kateri so opozorili na nekatere člene teh

Razpravljali bomo o temeljih srednjeročnega razvoja

Da bi bilo vedno dovolj dela...

Osnutek zakona o združenem delu

(Nadaljevanje s 1. strani)

delu, zakon o dohodku in drugi. Prav ta kompleksnost je hkrati ena izmed temeljnih značilnosti predlaganega osnutka zakona o združenem delu.

Po svoji notranji strukturi je osnutek zakona razdeljen na šest delov, od katerih vsebuje prvi temeljne določbe, drugi družbenoekonomske odnose delavcev v združenem delu, tretji samoupravno organiziranje združenega dela, četrti uresničevanje samoupravljanja delavcev v združenem delu, peti kazenske določbe ter šesti prehodne in končne določbe.

Uvodni del osnutka zakona obsega povezavo med ustavnimi načeli in konkretnim urejanjem odnosov v združenem de-

lodu, pri delu, pri ustvarjanju nove vrednosti in pri gospodarjenju s sredstvi. Natančneje kot doslej in na podlagi ustavnih načel so opredeljene pravice, obveznosti in odgovornosti vseh delavcev pri pridobivanju dohodka, pri delitvi dohodka, pri delu z družbenimi sredstvi in pri upravljanju družbenih sredstev.

Jasneje in natančneje kot doslej je v osnutku zakona opredeljen tudi družbeni položaj delovnih skupnosti skupnih služb. Na delovne skupnosti ni mogoče prenašati odločitev, za katere so pristojni organi upravljanja v temeljnih organizacijah združenega dela, hkrati pa so v osnutku zakona posebej poudarjene pravice dela z

ga dela je po definiciji osnutka zakona delovna in dohodkovna celota v okviru celovitega delovnega procesa, ki se odvija v delovni organizaciji. To pomeni, da temeljna organizacija združenega dela ne zamenjuje in ne nadomešča delovne organizacije, ampak je temeljna celica združenega dela, v kateri se osebno delo delavcev z družbenimi sredstvi združuje v združeno delo in v kateri delavec neposredno uveljavlja svoje samoupravne pravice in odgovornosti.

Del o uresničevanju samoupravljanja delavcev v združenem delu vsebuje določbe o oblikah odločanja, o organih upravljanja in delavskega nadzora, o informiranju in odgovornosti, o samoupravnih aktih ter o družbenem varstvu samostojnosti. Predvsem ta del vsebuje utemeljitev in razmejitev različnih oblik odločanja delavcev in namesto doslej pogosto premočno favoriziranega odločanja z osebnim izjavljanjem ter sklepanja samoupravnih sporazumov tudi za manj pomembna vprašanja daje ustrezen poudarek odločanju prek delegatov (v delavskih svetih in drugih organih samoupravljanja) in samoupravnim aktom, kot so pravila, pravilniki idr. Odločanje z osebnim izjavljanjem in tako sprejeti akti so v tekstu osnutka zakona o združenem delu rezervirani le za najpomembnejše strateške odločitve, s katerimi se urejajo vprašanja, ki spadajo med neodtujljive pravice delavcev.

Novost v tem delu so tudi določbe o samoupravni delavski kontroli in o delovanju organov te kontrole ter opis posameznih samoupravnih aktov in njihove vsebine. S tem bo odpravljena marsikatera doseda-

nja nejasnost vsebinske in tudi procedure narave.

Del, ki se nanaša na kazenske določbe, obsega denarne kazni za prestopke in prekrške v primeru kršitve določb zakona o združenem delu. Denarne kazni znašajo do 1.000.000 N din za organizacijo in do 30.000 N din za odgovorno osebo, kar pomeni, da je predvidena tudi učinkovita zaščita uveljavljanja določb zakona o združenem delu.

Zakon o združenem delu bo nadomestil in tudi razveljavil pet sedaj veljavnih zveznih zakonov. Tudi to kaže širino celotnega področja, ki naj bi se vnaprej celovito urejala s predlaganim zakonom.

Nemogoče je v tako kratkem času in obsegu podati vse značilnosti in novosti, ki jih vsebuje osnutek zakona o združenem delu.

Široka javna razprava o osnutku bo trajala do letošnje jeseni in predvideno je, da bo zakon sprejet pred koncem leta ter uveljavljen v začetku prihodnjega leta.

Zaradi obsežnosti materije, ki jo prinaša osnutek, bi bilo po mojem mnenju koristno organizirati razpravo posebej o vsakem izmed vsebinskih delov osnutka (drugem, tretjem, četrtem).

Razprava naj bi obravnavala zlasti:

— vsebino za formulacije, ki jih bi kazalo dopolniti ali preoblikovati na podlagi prakse in izkušenj v naši delovni organizaciji;

— premike v urejanju odnosov v združenem delu, ki bodo potrebni po sprejetju zakona ter priprave, ki so potrebne, da bi lahko določbe zakona takoj po sprejetju uporabili.

Zdenka Jurančič

Mitja Švab je predaval članom ZK Save o novem zakonu o združenem delu

lu, ki so vsebovani v nadaljnjem tekstu. Iz ustavnega teksta so povzete določbe, ki se nanašajo na odnose v združenem delu in so formulirane tako, da predstavljajo podlago za normativni del osnutka zakona.

Del o družbenoekonomskih odnosih obsega urejanje odnosov pri pridobivanju dohodka, delitvi in razporejanju dohodka, urejanje medsebojnih razmerij med delavci v združenem delu, urejanje upravljanja z družbenimi sredstvi in problematiko povezovanja osebnega dela v sistem samoupravnega združenega dela. S takšnim povezovanjem je omogočeno, da so družbenoekonomski odnosi v združenem delu obravnavani zaokroženo in celovito. V ospredju so predvsem

družbenimi sredstvi in vse pravice, ki iz tega izhajajo. To pomeni, da imajo delovne skupnosti svoje organe upravljanja, svoje samoupravne akte, delegate v skupnih organih in tudi pravico do oblikovanja svojega prihodka in dohodka na osnovi svojega dela.

Del o samoupravnem organiziranju združenega dela obravnava oblike združevanja dela in sredstev ter statusna vprašanja organizacij združenega dela. Največji poudarek je v tem delu posvečen jasni opredelitvi temeljne in delovne organizacije združenega dela, vse druge oblike organiziranja in povezovanja združenega dela pa naj bi izhajale iz medsebojne delovne in dohodkovne povezanosti teh organizacij. Temeljna organizacija združene-

S predavanja o zakonu o združenem delu

VARUJMO OČI,
PREPREČUJMO
SLEPOTO

Razvoj industrije in tehnike na vseh področjih našega udejstvovanja kakor tudi način življenja na visoki stopnji današnje civilizacije zahtevata od naših čutil, predvsem pa od oči, vse večje napore. Skoro vse znanje si pridobivamo preko čutila za vid in oči so spet tisti osnovni pogoji, da se moremo pri delu uveljaviti kot urni, natančni in dobi delavci.

Naravno je, da nismo posebno zaskrbljeni zaradi oči, dokler je z njimi vse v redu. Primeri, da si kdo pokvari vid ali da ga celo izgubi, pa niso tako zelo redki in nas opominjajo, da je treba za oči skrbeti in jih varovati. Predvsem imamo ne le pravico, ampak tudi dolžnost, da skrbimo za svoje zdravje in delazmožnost. Prav tako pa imajo delavci še posebno pravico do zdravstvenega varstva na delovnem mestu, ki ga mora organizirati podjetje in ki ga izvajajo posebni strokovnjaki — zdravniki, medicinske sestre, varnostni tehniki, socialni delavci, industrijski psihologi in kadroviki.

V industriji je delo tako zgoščeno in nevarnosti za zdravljenje in življenje je toliko na vsak korak, da moramo načrtno in strokovno poskrbeti za zdravje in varnost. Tudi očem in vidu utegne biti delo v industriji nevarno, če ni v tej smeri z ustreznimi ukrepi še prav posebej preskrbljeno za varnost.

Če delavcu odredimo delo, ki je zahtevnejše, kakor pa ga zmorejo njegove oči, tedaj se pri delu muči in napreza. Povrh pa dela še počasi in manj natančno. Včasih nastanejo zaradi slabega vida tudi osebne napake: pokvari se lahko izdelek, se pri delu poškoduje ali pa se zaradi napake poškodujejo pri delu njegovi tovariši.

Vsaka ambulanta bi morala biti opremljena in vsak zdravnik usposobljen, da se vsaj grobo orientira o zdravstvenem stanju oči in vida. Če ob tem splošnem pregledu ugotovi, da oči niso zdrave in da vid ni normalen, lahko delavca pošlje še na specialistični pregled k okulistu. V Ameriki opravljajo te orientacijske preglede oči tudi medicinske sestre in celo učitelji in laiki. S posebnim aparatom (orthorater) je ta pregled zelo olajšan, vendar pa tako zanesljiv, da ga je ameriška vojska uvedla za preglede vojakov in rekrutov. Ta aparat izdelujemo tudi v Sloveniji in bi ga morali imeti v vsakem večjem zdravstvenem zavodu.

Po vsem svetu ugotavljajo, da s civilizacijo raste število refrakcijskih napak na očeh in da nosi očala

čedalje več ljudi. Pri nas žal še nismo statistično ugotovili, koliko delavcev, ki na novo vstopajo v industrijo, že nosi očala oziroma bi bilo zanje dobro, da jih nosijo. V državah na Zahodu je teh očalarjev že dobra tretjina in v Sloveniji jih menda ne bo dosti manj.

Prav ti očalarji pa lahko delajo v industriji precejšnje preglavice. Koder je delo za oči nevarno, opremlimo delavce z varnostnimi očali. Tisti, ki že nosijo očala (navadna), bi morali preko teh nositi še varnostna očala, ali pa jih moramo za vsa delovna mesta, kjer je nevarnost za poškodbe oči, izključiti. Ker procent očalarjev narašča, so v nekaterih državah že morali vgrizniti v razmeroma velik strošek: začeli so izdelovati varnostna očala kar z optičnimi stekli za kratkovidne in daljnovidne, vsaj za najpogostnejše dioptrije. Verjetno tudi pri nas ne bo kazalo drugače.

Poškodb na očeh je v naših delovnih organizacijah čedalje več. Zadnja leta jih je že nad 14 % od vseh poškodb na delu.

(V Savi je ta podatek naslednji: V letu 1975 je bilo pri moških 53 primerov obolenj oči, kar pomeni 471 izgubljenih delovnih dni. Zaradi obolenj oči je bilo v bolniškem staležu tudi 16 žensk, ob čemer je bilo koriščenih 212 dni bolezenskega dopusta. Skupno torej 69 primerov in 683 dni oziroma 1,26 % vseh bolezenskih izostankov in 1,24 % vseh bolezenskih dopustov v letu 1975).

Leta 1972 jih je bilo npr. 7157 in zaradi teh poškodb je bilo izgubljenih 65.132 delovnih dni! V tehnično bolj razvitih državah je očesnih poškodb veliko manj, v ZDA npr. samo 4 %. Verjetno k temu pripomore bolj organizirana skrb za varnost delavcev in tudi večja disciplinirana delavcev samih pri uporabi varnostnih očal in obraznih ščitnikov. Skoraj prav toliko kot očesnih poškodb je bilo med zavarovanci očesnih obolenj — 7768 in zaradi njih izgubljenih 100.612 delovnih dni.

Poškodbe na očeh povzročajo odletavajoči delci, ki padajo ali s silo prodrejo v oko, kemične snovi, ki oko opečejo ali ga kako drugače okvarijo, in pa razni žarki.

Mehanične poškodbe oči so najpogostnejše, saj je oko razmeroma zelo izpostavljen organ, s sprednje strani zavarovan le s tanko kožo — z vekami.

V industriji pa je toliko možnosti, kjer drobci odletavajo na vse strani in ogrožajo tudi oko: pri sekanju, tolčenju, razstreljevanju, brušenju, drobljenju, stiskanju, struženju mletju pri zakovičenju, pri čiščenju odlitkov z mehaničnimi dletji, ali z mlazom peska ali jeklenih drobcov in še pri celi vrsti operacij. Tudi prašni delci, ki se vrtinčijo v zraku, lahko padejo v oko in ga mehnično poškodujejo. Pred odletavajočimi delci pa se lahko zavarujemo z varnostnimi očali ali z obraznim ščitnikom.

Ker delavci neradi nosijo varnostna očala, montirajo močne, prozorne ščitnike že na nevarne stroje.

Posledice tujkov, ki padejo ali odletijo v oko, so različne. Odvisno je od tega, kateri del očesa je poškodovan, in pa tudi od sile, s katero se zapičijo v oko. Če pride tujek

globoko v oko, je vedno nevarnost, da bo poškodovan na to oko oslepel ali pa morda še celo na drugo. Tudi če posumimo, da mu je drobec morda prebil roženico in se zapičil v globlje dele očesa, moramo poslati poškodovanega v bolnišnico, da mu preiščejo oko tudi rentgensko in mu odstranijo tujek po možnosti z magnetom.

Prav težke poškodbe lahko povzroči na očesu kapljica raztaljene kovine (npr. pri vlivanju) ali ogorak ali saje. Poleg mehanične okvare nastane še opekline. Če na stekla varnostnih očal odleti drobec razbeljene kovine, lahko počijo. Zato morajo biti stekla debela, zlepljena iz več plasti. Tako se zgodi, da sicer počijo, a se ne razdrobijo ali razletijo. Še tako neznatni drobci stekla bi namreč lahko ranili oko ali se zapičili v globlje dele očesa. Steklenih drobcev žal ne moremo potegniti iz očesa, kot nam to z magnetom uspe pri železnih, zato se teh poškodb še bolj bojimo.

Od kemičnih poškodb očesa so najhujše opekline z lužinami (alkalije). Te tkivo nekako topijo in zelo hitro prodirajo v globino. Kisline so vseeno manj nevarne, ker tkivo sicer opečejo, a se pri tem naredi krasta, i preprečuje delovanje kisline v globino. Pri kemičnih poškodbah je odločilna takojšnja in pravilna prva pomoč: kemično snov (kisline, lužina, apno, amoniak, fenol, petrolej, katran, bencin) nemudoma odstrani-

mi žarki. Tudi proti žarkom imamo dobro varnostno sredstvo — očala z modro — ali zelenorjavo obarvanimi stekli, ki ne prepuščajo ultraviolettih žarkov, in pa ščitnik z vdelanim okencem iz močnega kobaltovega stekla. Okvare na očeh povzročajo tudi infrardeči, rentgenski in radijski žarki, vendar so te okvare pri nas bolj redke.

Ne samo pri nas, tudi drugod po svetu imajo težave z delavci, ker nočejo nositi varnostnih očal. Če povprašamo delavce, zakaj ne marajo očal, bodo (največkrat upravičeno) dejali, da jih očala motijo pri delu, da se jim stekla orosijo in zaprašijo, da jih okvir tišči, da delo le ni tako zelo nevarno, da se jim doslej ni še nič pripetilo, da se že znajo varovati tudi brez očal in podobno. Naša očala res niso vselej ustrezna in tudi ne dovolj lepa. Nihče noče biti našemljen, pa čeprav samo pri delu. Tudi ne mara nihče veljati za nerodna in bojazljiva ali pretirana previdneža. Vse te razloge moramo upoštevati, če hočemo, da bodo delavci le bolj disciplinirano nosili varnostna očala. Začeti je pri novincih in mladih delavcih. Kot so se hitro udomačila temna očala proti soncu, ker so lepa in moderna, tako moramo tudi za varnostna očala zahtevati estetsko in solidno izdelavo. Ustvariti moramo med delavci javno mnenje, da vsak razgledan in napreden delavec nosi očala, čeprav niso vedno sodobna, ker pač pozna nevarnosti, ki pri delu pretijo očem.

Za bolj načrtno, strokovno skrb zaboljšanje vida delavcev v industriji se v naprednem svetu zelo uveljavljajo zdravniki — industrijski okulisti. Ta skrb se industriji še kako splača, saj se natančnost in hitrost pri delu zelo izboljšata. Prav ti industrijski okulisti opozarjajo, da je s strokovnimi ukrepi, zlasti z ustreznimi očali možno kar 60 % vseh delavcev še zboljšati vid!

Vid se občutno poslabša v starosti, motnje vida vseh vrst (ostrina vida, globinsko videnje, razpoznavanje barv, adaptacija očesa na bližino in daljavo) se začno pojavljati že po 40. letu starosti. Stari ljudje tudi veliko bolj občutijo vsako pomankljivost v razsvetljavi, zlasti razsvetljenost na delovnih mestih. Isto ostrino vida dosežemo pri mladih že s petimi mednarodnimi svečami kot pri 63 in več let starimi s šestdesetimi svečami!

Nekaj delovnih mest je takih, da pridejo za delavca v poštev le kontaktne leče ali celo trifokalna očala. Odločiti o tem more seveda le zdravnik — industrijski okulist. Zal je pri nas okulistov premalo, saj delavci še za običajna očala čakajo tedne in tedne.

Delo v industriji pa ni nevarno samo zaradi poškodb, temveč lahko povzroči tudi razne bolezni na očeh. Pri slabi razsvetljavi se lahko poslabša vid, pri poklicnih zastrupitvah njih obolijo lahko tudi oči in tudi nalezljivo vnetje očesnih veznic je med delavci precej pogostno, zlasti če delavci uporabljajo skupne brisače. Omeniti moramo zlasti zastrupljenje z metilnim alkoholom, ki lahko okvari vidni živec in povzroči oslepitev, kakor tudi akutne in kronične zastrupitve s svincom in svinčnimi spojinami, ki prav tako lahko zelo prizadenejo očesno mrežnico in vidni živec. Skoro bi lahko rekli, da vsak industrijski strup posredno ali neposredno bodisi v tej ali oni obliki okvari tudi oko in vid.

Nadaljevanje prihodnjik

Varujmo svoje oči

mo z očesa oko pa temeljito izperemo z veliko množino vode. Koder delajo z lužinami, naj bi za morebitno izpiranje oči imeli pripravljene blage kisline (2 odstotna ocetna kislina), proti poškodbam s kislinami pa blago lužlino raztopino (nasičeno raztopino sode bikarbone).

Pri analizi očesnih poškodb s kemičnimi sredstvi ugotavljamo, da nastanejo največkrat zato, ker delavci ne nosijo ustreznih očal. Očala proti jedkim kemikalijam se morajo na kožo tesno prilagati, tako da niti drobne kapljice niti hlapi kemikalij niti jedki plini (npr. klor) ne pridejo v neposreden stik z očesnimi veznicami in roženico. Kaj rado se tudi dogaja, da delavci, ki imajo opravka npr. s pretakanjem kisline, nosijo očala, delavci v bližini pa ne. Kisline pri prelivanju lahko brizgane, in to kar precej daleč. Zato je najboljše prelivati na prostem, saj bi se lahko tudi steklenica rabila in bi tekočina razjedla tla in čevlje, obenem pa naglo izhlapela in povzročila ne samo vnetje oči, temveč tudi vnetje dihal (npr. solitna kislina!).

Ultravioletni žarki so zlasti pri obločnem plamenu tako močni, da povzročijo opekline očesnih veznic, v hujših primerih pa tudi vnetje roženice ali celo mrenice. Ostra bolečina, kot bi nasul v oko peska, se pojavi šele nekaj ur po ekspoziciji, pogosto torej, ko delavec že spi. Če delavce, ki so pri delu izpostavljeni ultravioletnim žarkom ne opozorimo na možnost te poškodbe že prej, se tako prestrašijo, da si od bolečin manejo oči, si dajo v oko vkapati vse mogoče kapljice, kar jih je od domačih kdo prinesel kdaj v hišo, in pravijo, da je več škode zaradi neustrezne prve pomoči kakor pa zaradi poškodbe z ultravioletni-

Savčan z otoka Bali v Indoneziji

Magister Seoradjana Deva

O Indoneziji vemo bore malo, vemo, da je republika, ki se nahaja v jugovzhodni Aziji in da jo sestavljajo otoki Borneo, Sumatra, Java in Celebes ter celo število manjših otokov. Vemo tudi, da je precej goste naseljena in da šteje njeno prebivalstvo blizu 130 milijonov. Na kvadratni kilometer je naseljenih približno 70 prebivalcev, glavno mesto Djakarta pa šteje nekaj čez 4 milijone prebivalcev. Prebivalci te države so pretežno Indonezijci in Malajci. Od tujcev so najštevilnejši Kitajci, Arabci in Evropejci. Uradni jezik je bahasa indonezija. Indonezija je izrazito poljedelska država. Največ pridelujejo riža, koruze in manioke. Na nekaj velikih plantažah pridelajo tudi precej sladkornega trsa. Da ne pozabim še surovine, ki jo izvažajo tudi v Jugoslavijo — kavčuk, ki ga pridelajo največ na Sumatri. To je le nekaj skopih podatkov, samo za orientacijo.

J. Dewa Njoman Seoradjana Debotatmadja

Ko sem omenjal otoke, sem namenoma izpustil Bali, ki se nahaja med otokoma Java in Lombokom. Sodi med manjše otoke, podobnih je še nekaj sto, pravijo pa, da je eden izmed najlepših in predstavlja pravo turistično poslastico. S tega otoka je doma tudi moj sogovornik mag. ekon. Seoradjana Deva. Indonezijec med nami, že celih osem let.

Prišel je kot študent, pri nas končal prvo in drugo stopnjo fakultete za naravoslovje in tehnologijo, uspešno zaljučil postdiplomski študij (magisterij) in se zaposlil v Savi. Postal je pravi Kranjec.

— Kako to, da ste se znašli ravno v Jugoslaviji, pri nas končali študij in se zaposlili?

Se med študijem doma v Indoneziji sem slučajno prišel do razpisa o mednarodni izmenjavi študentov. Na ministrstvu za izobraževanje sem se prijavil za študij na Japonskem, ker pa sem zamudil s prijavo, mi niso ugodili, ampak so mi predlagali, da lahko svoj študij nadaljujem v Evropi, in sicer v Jugoslaviji. V skupini nas je bilo deset. Študij sem vpisal leta 1961 in ga že v letu 1965 končal. V tem času je prišlo v moji domovini do političnih sprememb, ki mi niso bile naklonjene. Zaradi negotovosti sem se odločil, da ostanem in nadaljujem s študijem. Tretjo stopnjo sem končal leta 1967.

V tem času sem si ustvaril tudi družino. Poročil sem se s Slovenko, Kranjčanko. Istočasno pa sem se odločil, da s študijem nadaljujem in sem v svoji domovini zaprosil za podaljšano bivanje. Iz Djakarte sem dobil negativen odgovor, češ da sem že dovolj dolgo v Jugoslaviji in da je čas, da se vrnem domov. Negativen odgovor in situacija, ki ni bila ravno rožnata, sta mi narekovala, da moram začeti z delom, da bom preskrbel svojo družico in sebe. Otrok takrat še nisva imela. Poiskal sem si delo v bivšem Standardu.

— Kako ste se vživeli v svoje novo okolje?

Po naravi sem zelo prilagodljiv in nova sredina ni predstavljala nikakršne ovire. Ostal sem in tudi danes ne vem, če se bom še lahko vrnil v svojo domovino. Tu se počutim dobro, s sodelavci se razumem in nimam posebnih načrtov glede vrnitve v domovino.

V Savi sem že osem let, do letošnjega leta sem delal v TOZD Umetno usnje, sedaj pa v RTI, in sicer v oddelku za surovine in comporudiranje. S svojim delom sem zadovoljen. Spoznal sem celoten krog proizvodnje umetnega usnja, spoznal sem vse probleme v tehnološki pripravi proizvodnje in probleme proizvodnje. Vse to pa je koristno za vsakega strokovnega delavca.

— Ali se delo, ki ga opravljate danes, še nanaša na proizvodnjo umetnega usnja?

Delo v oddelku za surovine in compoudiranje se deli v tri skupine. Prva skupina se ukvarja s tehnično nabavnimi pogoji surovin, ki so potrebne za izdelavo umetnega usnja. Druga skupina se ukvarja z iskanjem ekvivalentnih surovin za umetno usnje; to nam narekuje situacija, ki zahteva uporabo domačih surovin. Tretja skupina pa se peča z raziskovalnim delom. Če pa bi hotel ocenjevati stanje v celoti, bi moral poudariti, da bi morale službe bolj sodelovati in enotneje nastopati, s čimer bi se izognili marsikateremu zastoju in problemu.

— Kako ste zadovoljni z informiranjem v Savi?

Glasi Sava redno prebiram, včasih površno, včasih pa najdem v njem dovolj zanimivega branja. Zanimajo me predvsem informacije s področja samoupravljanja, saj sam nisem direktno vključen, nisem aktiven, najbrž tudi zato, ker sem tujec, čeprav se počutim dovolj domačega in tako tudi mislim.

— Tov. Deva, dovolite mi še nekaj vprašanj o vašem osebnem živ-

Robert in Suzana DEWA

ljenju. Kakšni so stiki z vašimi bližnjimi sorodniki in prijatelji v domovini?

Pravih stikov oziroma srečanj skoraj ni. V domovini imam še dva brata, s starejšim sem se srečal pred tremi leti v Rimu, drugače pa so naša srečanja vezana samo na pisma. Nekaj več domačnosti predstavljajo srečanja z mojimi rojaki, ki živijo v Sloveniji. Kadar se srečamo, pokramljamo o tem in onem, o domovini, o novicah, ki jih v glavnem izvemo iz pisem.

— Kaj pa domotožje?

Povejte mi, kdo ne pozna domotožja; da, tudi meni se dostikrat zgodi, da pomislim na svoj kraj, na svoje običaje. To je popolnoma naravno, in vsekakor, ki zapusti svojo domovino, misli nanjo, misli na to, kako bi ji lahko pomagal, kako bi ji lahko koristil. Pomisli tudi na to, da bi se vrnil. Vendar bi mi bilo pretežko pustiti družino, pustiti delo in vso domačnost, na katero sem se privadil. Tega ne bi zmozel.

— In kako živite danes?

Kot sem že povedal, sem se na življenje tudi v svoji novi domovini dobro privadil. Z ženo sva oba zaposlena in zasluživa dovolj za normalno življenje. Navadil sem se tudi na vaše običaje in sprejel nekatere spremembe v prehrani. Vendar mora povedati, da imam še vedno najrajši svoje nacionalne jedi, ki jih v moji domovini predstavlja riž z mesnimi in drugimi dodatki. V moji domovini pojemo veliko rib, predvsem slanikov. Tudi moja žena že obvlada umetnost pripravljanja indonezijskih specialitet, seveda sem jo moral vse to naučiti.

— Kaj pa vaši otroci?

Otroci so radost vsake družine, tako tudi moje. Oba vesta, da je njihov očka iz Indonezije, da je to daleč, to je zaenkrat tudi vse. Mogoče jima bom nekoč lahko pokazal svojo lepo domovino, morda le kot turist. Moj sin, star je sedem let, mi včasih odkrito pove, da sem le jaz Indonezijec, da pa sta on in njegova mamica Slovenca. Povem lahko še to, da sta se tudi moja otroka navadila na naš način prehrane in nista prav nič izbirična.

— Za konec najinega razgovora mi dovolite še vprašanje, ali ste srečni.

Imam urejeno družino, ljubečo soprogo, tu je moj zaklad — moja dva otroka, tu je kolektiv, v katerem se odlično počutim, tu so še moji sosede in vse drugo.

— In še sporočilo Savčanom?

Savčan naj bo resnično Savčan, v vsakem trenutku in povsod. Vsak pravi človek mora živeti s sredino, v kateri preživi skoraj polovico svojega življenja. Ustvarjati mora za napredek kolektiva in za svojo osebno boljše prihodnost.

Tak je moj sogovornik — magister in inženir kemije Seoradjana Deva, zgovoren, odkrit in skromen. V kratkem bo postal doktor kemijskih ved, vendar temu ne pripisuje velikega pomena. Zanj je važno, da je človek človeku človek in da je lahko svoboden med svobodnimi ljudmi.

L. M.

Tempelj na otoku Bali, kjer je vsaka hiša muzej v malem

Človeška sreča je v življenju, življenje je v delu (Tolstoj)

Tako kot prejšnja leta smo tudi letos praznovali 21. marca dan invalidov. Skoraj neopazno je minilo praznovanje za večino izmed nas, in-

oseb. Novi zakon v osnutku predvideva kvotni sistem, ki bo obvezoval delovne organizacije, da bodo morale sprejeti invalide v delovna raz-

Invalidi so se zbrali v kinu Center

validom in vsem tistim, ki le-tem tako ali drugače stojijo ob strani, pa ta praznik veliko pomeni. Kljub temu, da živimo in delamo v humani socialistični samoupravni družbi, ki z ustavo in drugimi akti vrednoti državljane ne glede na njihov položaj, moramo žal ugotoviti, da se ta deklarativna enakopravnost v delovnih sredinah, kjer se srečujejo tako zdravi kot invalidni državljani, ne upošteva tako, kot bi se morala. Ne gre zgolj za zagotavljanje z zakoni predpisanih obveznosti, ampak za čisto človeško srčno kulturo do sočloveka. Na žalost lahko mnogokrat ugotovimo, da zdrav človek ne razume bolnega. Praznovanja pa so priložnost, da si čestitamo, da proslavljamo, bodrimo, s slabo vestjo popravljamo zamujeno ter opozarjamo na neizpolnjene obveznosti do tistih, ki jih je življenje iz tega ali onega vzroka kakorkoli prikrajšalo.

Svečana akademija v počastitev tega praznika je bila 20. marca v kinu Center pod pokroviteljstvom občinskega sindikalnega sveta Kranj. Slavnostni govornik, predsednik OSS Kranj Viktor Eržen je uvodoma dejal, da in zgolj slučaj, da je prav sindikat prevzel pokroviteljstvo nad letošnjim praznovanjem, saj je sindikat ena od organizacij, ki pomaga vsem pomoči potrebnim. Letošnje praznovanje poteka pod geslom »delo invalidom« in to geslo ima svoj pomen. Zelo pogosto se namreč dogaja, da invalidi ali njihove specializirane ustanove nalete na nerazumevanje pri zaposlovanju tudi v večjih delovnih organizacijah, čeprav prav iz teh prihaja vsako leto večje število telesnih invalidov in so neredko prepuščeni širši družbeni skupnosti. Z novim zakonom o usposabljanju in zaposlovanju invalidnih oseb se bo položaj invalidov normativno izboljšal, vendar bomo morali vložiti vsi veliko truda, da bodo invalidi svoje pravice na osnovi novega zakona tudi uveljavili. Zakon sprejemamo zato, ker sami nismo dovolj humani, da bi v svojih sredinah zadovoljivo reševali probleme invalidnih

merja v določenem odstotku glede na skupno število zaposlenih ali pa prispevati določen denarni znesek

oziroma delež skupnosti za zaposlovanje in za usposabljanje delovnih invalidov. Prav bi bilo, da do takšne prisile ne bi prišlo in da bi na prostovoljni osnovi zadovoljivo reševali zaposlovanje delovnih invalidov, kjer je to le mogoče. Naš osnovni cilj in geslo »delo invalidom«, ki je moto letošnjega praznovanja, naj nam bosta vodnika, da zagotovimo invalidom delo in s tem samostojno življenje, tako da ne bi bili prepuščeni samim sebi, temveč da bi se kot enakopravni proizvajalci vključevali v družbene, samoupravne in gospodarske tokove naše družbe.

Proslava se je nadaljevala, govorniki so se menjavali. Pozoren poslušalec je ob koncu lahko strnil svoje vtise in prišel do zaključka, da je bilo za invalide doslej premalo storjenega. Tem ljudem ni potrebno naše usmiljenje, nasprotno, zagotoviti jim moramo pogoje, da bodo z delom dokazali, da so naši družbi prav tako potrebni kot mi, ki smo danes še zdravi, kar pa za jutri ne moremo več z gotovostjo trditi. Naš pisatelj in Nobelov nagrajenec Ivo Andrić je takole zapisal: »Življenje

nam vrača samo tisto, kar dajemo drugim«. Tej življenjski resnici v premislek je namenjen ta zapis. Ne zato, da so strani našega glasila polne, ampak zato, da se ob njem zamislimo in v svoji notranjosti le najdemo kotiček za razumevanje teh ljudi, ki jim življenje ni prizaneslo.

Da o tem razmišljajo tudi naši najmlajši, je razvidno iz dveh nagrajenih spisov, katerih avtorja sta na svečani akademiji prejela knjižni nagradi.

Kako bi pomagal invalidu

Sprehajal sem se po mestu. Ljudje so hodili mimo mene. Nenadoma zagledam pred seboj invalida na invalidskem vozičku. Počasi je prodiral med ljudi in se jih izogibal. Videl sem, da se poganja z rokami, usmerja voziček in da je že močno utrujen. Ustavil je na prehodu za pešce, da bi se zapeljal čez cesto. Avtomobili so drveli mimo njega. Tudi pešci se niso zmenili zanj. Zato sem stopil k njemu in ga vprašal, če potrebuje pomoč. Hvaležno me je pogledal in pokimal z glavo. Prijel sem za voziček in ga varno pripeljal čez cesto. Ko sva prispela na drugo stran, se mi je lepo zahvalil. Ker sem imel veliko časa, sem mu predlagal, da ga peljem še naprej. Pripeljal sem ga do trgovine. Sam ni mogel v trgovino,

nakupil stvari. Zahvalil se mi je, ker sem mu pomagal in me je povabil domov. Rad sem ustregel njegovi prošnji in ga odpeljal domov. Ker sva se že dobro spoznala, sem bil radoveden, kaj dela v prostem času. Peljal me je v sobo, kjer je bilo vsepošod polno lepih slik. Povedal mi je, da je vse sam naslikal in da je to njegovo največje veselje. Rekel mi je, naj si izberem sliko, ki mi je najbolj všeč. Ko sem se poslovil od njega, mi je to sliko podaril, ker sem mu pomagal.

Obljubil sem mu, da ga bom še večkrat obiskal. Ko sem stopal proti domu, sem bil vesel, da se pomagam invalidu.

Robert Pokoren
2. razred

(Pionirski odred
ZEVNIK Vinko-Zeleznik
Mavčiče pri Kranju)

Kako bi pomagala invalidu

Ko sem spomladi hodila iz šole, sem vsak dan videvala ženo na invalidskem vozičku. Sključeno je sedela pri vhodnih vratih, noge pa so ji tiščale v odeji. Žalostno so zrlje njene oči na cesto, žalostno je gledala na zapuščen vrt, kjer je pred letom dni še vse lepo zelenelo. Vrtič je bil negovan, a zdaj...

Nisem vedela veliko o njej, le tega sem se spomnila, da ji je umrl mož, morda edini človek, ki jo je dobro razumel. Prav zato, ker je nisem dobro poznala, sem jo vedno ogovorila samo z dober dan. Odgovarjala mi je z otožnim glasom, a zdela se mi je, da se je v njenih očeh prižgala majhna iskrica — iskrica sreče.

Tako sem vsak dan stopala mimo njenega doma z upanjem, da jo le поблиže spoznam. Rada bi ji kako pomagala, saj se mi je smilila, a kaj, ko si je nisem upala niti ogovoriti.

Nekega dne pa na moj pozdrav ni le odzdravila, ampak me je vprašala, čigava sem. Tako sva se zapletli v pogovor. Tožila mi je o svoji samotni in neboljnosti.

»Ko greš iz šole domov, ustavi se malo pri meni. Tako sem samal« sem slišala njen glas, a oči, ki so prej proseče zrlje vame, so zdaj strmele nekam v neznano, morda v negotovo prihodnost.

Po večkratnih obiskih sem zvedela, da se je prehladila, da so njene noge brez moči in da si želi v dom onemoglih. Tako sama res ni mogla živeti.

»Kako naj ji pomagam?« so ključvale misli, ko sem hitela iz šole. »Ali naj bo to, da grem v trgovino namesto nje, res vse?«

Nisem si znala odgovoriti. Do nje sem čutila usmiljenje in prav zato si nisem upala poizvedovati o njeni bolezn. Sama pa ni veliko govorila. Zdelo se mi je, da je v samotni nekako otopela.

Pouk se je končal in pričele so se počitnice. Nič več ne bom hodila iz šole mimo njenega doma. Prosila me je, naj jo kdaj obiščem, da ne bo tako sama.

Ko se je jeseni pričel pouk, je ni bilo več doma. Preselila se je v dom onemoglih. Tam se je prijetno vživela in ni več tako sama.

Irena Traven
8. razred
Osnovna šola Senčur

ker so bile pred vhodom stopnice. Zato sem stopil v trgovino in mu

Mali Robert je prejel nagrado za objavljeni prispevek

Popis članov ZSM

Od IX. kongresa organizacije ZSM v Murski Soboti je minilo že pol-drugo leto. Kakšen pomen je imel kongres za delo mladih v njihovi organizaciji, smo že večkrat slišali na sestankih, letnih sejah, po radiu in TV ter brali v časopisih in tudi na mladinski strani savskega glasila.

Vsekakor je doslej predstavljal še vsak kongres važen dogodek v zgodovini mladinske organizacije. Vsa-kokrat je prinesel, če že ne bistvenih novosti, pa vsaj svežino v delovanju mladih.

Včlanjevanje v organizacijo ZSM je prostovoljno

Problem mladincev, ki niso člani ZSM

Ceprav je omenjena novost prostovoljnega vpisa na eni strani povsem na mestu, pa ima vseeno za posledico nekaj težav.

Vprašanje, kako bo z mladinci, ki ne bodo včlanjeni v organizacijo, se je pojavljalo že pred popisom in je še vedno predmet diskusij na vseh nivojih.

Imamo nekatere osnovne organizacije ZSM, kjer ni včlanjenih niti polovica vseh mladih v TOZD. Edino rešitev vidimo v aktivnosti tistih, ki smo že včlanjeni. Tako nas

bodo spoznali tudi drugi in vstopili v naše vrste.

Na naši zadnji programski konferenci smo slišali več koristnih predlogov za popestritev našega dela. Reševanje osnovnih življenjskih problemov mladih je vsekakor ena naših osnovnih nalog. Mlade bi tudi pritegnili z organizacijo športnih in rekreacijskih srečanj.

No, prav pri tem pa je nastal še en problem. Vzemimo primer, da organizacija ZSM Sava pripravi neko športno tekmovanje. Pojavi se vprašanje, ali se ga smejo udeležiti tudi mladinci, ki sicer niso člani ZSM. Nekoliko absurdno bi se slišalo, da je npr. prvak tekmovanja mladinec, ki pravzaprav ni član ZSMS.

Ali potem nečlani sploh smejo tekmovati ali naj tekmujejo izven konkurence? Ali naj ne razlikujemo med člani in nečlani? O tem smo razpravljali že na dveh sejah sveta ZSM Sava. Ker je bilo mnogo različnih stališč, smo sprejeli kompromisno odločitev.

Letošnje leto naj bi bilo prehodno obdobje, še posebno zato, ker smo članarino za leto 1975 plačali vsi do 27. leta starosti.

Vseh akcij, ki jih bo v letošnjem letu izvedla organizacija ZSM Sava, se lahko udeleži vsak mladinec do vključno 27. leta starosti.

Seveda naj bi vse te akcije imele namen, da bi z njimi pridobivali nove člane. Akcije naj bi bile tudi propagandnega značaja in zato bodo morale biti tudi posebno pripravljene.

M. Tomšič

Mladinska politična šola

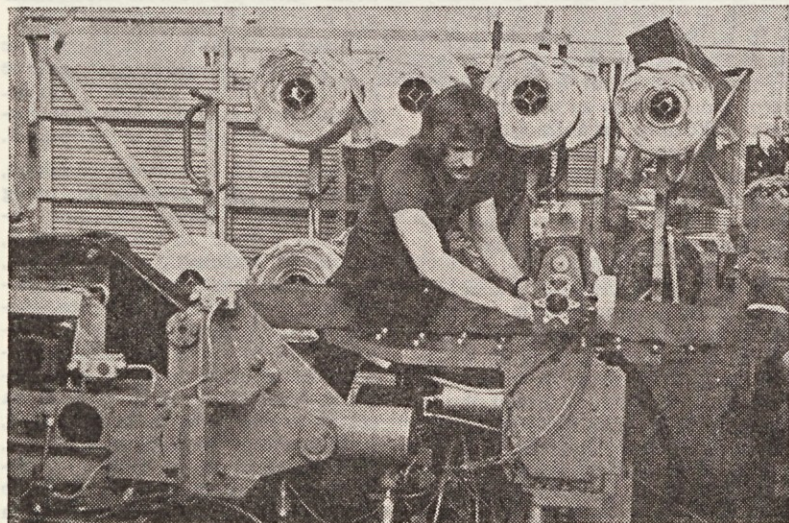
Kadrovska politična šola je rezultat hotenja, da se idejnopolitično in strokovno usposobijo mladinski aktivisti občinske organizacije ZSM.

Glede na idejnopolitično in kadrovske stanje v ZSMS v Nišu, smo prišli do zaključka, da je treba organizirano pristopiti k idejnopolitični in kadrovski krepitvi OZSM. Tako organiziran pristop, ki bo predstavljal permanentno ideološko politično izobraževanje mladih, pomeni v občinski konferenci ZSM kadrovska politična šola, torej naravno nadaljevanje organiziranega, masovnega in sistematičnega družbenopolitičnega izobraževanja mladih na seminarjih, tribunah in v osnovnih organizacijah ZSM. Ta šola pomeni še en napor ZSM Niša, da se odstranijo idejne slabosti, ki so še vedno prisotne. Morala bi se predstavljati tudi enega od pomembnih faktorjev dolgoročne politike zagotavljanja, pripravljanja in usposabljanja mladinskih kadrov za družbenopolitično delo v mladinski organizaciji.

Šola je organizirana v Domu mladih in traja 5 dni, v dveh izmenah dopoldan in popoldan. Vsem udeležencem bo na voljo tudi topla obroka. Za udeležence je pripravljeno tudi vse potrebno študijsko gradivo, ki ga bodo prejeli pred začetkom predavanja.

Tudi iz naše delovne organizacije bomo poslali svoje predstavnike. Solo bo obiskovalo šest mladih iz Vulkana.

N. Djordjević

Vsak mlad delavec tudi mladinec!

Toda IX. kongresa ZSMJ in ZSMS sta vendarle prinesla nekaj, lahko bi rekli, skoraj revolucionarnega. In to je prostovoljno včlanjevanje v organizacijo mladih.

V organizacijo naj bi torej vstopali mladi ljudje, ki bodo res pokazali aktivnost, ki jih zanimajo problemi mladih in ki želijo uveljavljati interese mladih pri reševanju vseh družbenih vprašanj, združeni v organizaciji ZSM.

Do IX. kongresa je sprejemanje v mladinsko organizacijo potekalo masovno.

Član mladinske organizacije si postal avtomatično v sedmem razredu osnovne šole. V podjetju, kjer si bil zaposlen, si plačeval članarino oz. bolje rečeno, trgal si to jo od osebnega dohodka do 27. leta starosti.

Z uvedbo računalnikov oz. strojne obdelave podatkov je ta neosebna postala še bolj izrazita. Mladi smo pravzaprav bili registrirani na luknjanih kartončkih oz. magnetnih sledovih nekeje v računskem centru. Večina mladih je torej postala računalniško članstvo mladinske organizacije. V vsakem trenutku smo sicer točno vedeli, koliko je članov mladinske organizacije, seveda pa te številke niso bile merilo za dejansko aktivnost članov.

Po IX. kongresu je bila naša temeljna naloga popis članstva po osnovnih organizacijah ZSM oz. nenehno pridobivanje novih članov. Republiška konferenca ZSM je pripravila posebne evidenčne kartone, kamor vpisujemo poleg osebnih podatkov tudi dosedanje družbenopolitične aktivnosti.

Informacija o glasbeni mladini

Glasbena mladina Slovenije, kolektivni član ZSMS v okviru SZDL, je član Muzičke omladine Jugoslavije in obenem član Mednarodne organizacije Glasbene mladine (FIJM). Glasbena mladina je družbeno in vzgojno izobraževalna organizacija, ki s svojo dejavnostjo prispeva k skupnemu razvoju kulture in socialističnih odnosov ter vpliva na estetsko in kulturno vzgojo mladih samoupravljalcev. Glasbena mladina razvija kulturno in še posebno glasbeno življenje ter ustvarjalnost mladih, ostri moralno in umetniško presojo glasbenih in drugih del ter se zavzema za uresničevanje kulturnih želja in potreb svojih članov in okolja, v katerem le-ti živijo in delajo.

Glasbena mladina organizira kulturne in umetniške dejavnosti — animirane koncerte, srečanja, tekmovanja, festivale in podobne manifestacije, snuje klube, aktivne, društva in ansamble. Poleg tega podpira izmenjavo izkušenj svojih članov v republiškem, medrepubliškem in mednarodnem okviru. V ta namen organizira sodelovanje svojih članov v mednarodnem kampu v istrskem Grožnju in v inozemskih glasbenih kampih.

Glasbena mladina Slovenije ima lastno izdajateljsko dejavnost, v katere okvir sodi časopis GLASBENA MLADINA, ki izhaja že šesto leto in si je v tem času pridobil krog bralcev, ki presega številko 14.000. To glasilo, ki izide šestkrat na leto, poroča o delu in uspehih organizacije Glasbene mladine, obvešča o

dogodkih iz glasbenega življenja, zasleduje vidnejše zanimivosti glasbe pri nas in na tujem, prinaša podatke o glasbenih ustvarjalcih in

poustvarjalcih, ocenjuje nove plošče in glasbene publikacije ter v obliki poročil, kritik in razmišljanj skuša pomagati mladim bralcem k širši glasbeni razgledanosti in jih usmeriti h kritičnemu odnosu do glasbe.

Skrb za varstvo in izboljševanje človekovega okolja v naslednjem srednjeročnem obdobju

V skladu z resolucijo o družbeno-ekonomski politiki in razvoju Slovenije je republiški komite za varstvo okolja kot upravni organ v letu 1976 začel akcijo za intenzivnejše urejanje tega problema. Izdal je osnutek družbenega dogovora o uresničevanju družbenega razvoja SRS do leta 1980 na področju varstva in izboljševanja človekovega okolja.

Osnovna določila tega dogovora so naslednja:

1. člen

Udeleženci tega dogovora se zavestno, da bodo v vsej svoji gospodarski, družbeni in upravni dejavnosti načrtovali in uresničevali nove naložbe, prenavljali ali širili sedanje dejavnosti in opremljali delovno ali bivalno okolje na osnovi obstoječih predpisov in tehnoloških rešitev ter sprejeli vse potrebne ukrepe, tako da bodo zagotovili varstvo in izboljševanje človekovega okolja.

V ta namen bodo udeleženci:

- uresničevali v ustavi zagotovljeno pravico in dolžnost delovnih ljudi in občanov do zdravega okolja kot načela socialističnega humanizma in samoupravnega odnosa v združenem delu;

- skrbeli za smotrno izkoriščanje naravnih dobrin splošnega pomena ter za varstvo nepremičnin in drugih stvari posebnega kulturnega in zgodovinskega pomena;

- skrbeli za urejenost delovnega okolja za vse delavce in učence z namenom, da se preprečujejo poškodbe pri delu, poklicne bolezni in škodljivosti, ki zmanjšujejo delovno storilnost. Glede na to bodo proučili razmere in sprejeli organizacijske, tehnične, zdravstvene in druge varnostne ukrepe oziroma samoupravne odločitve ter opravili ustrezno raziskovalno, vzgojno-izobraževalno in drugo potrebno delo;

- posvečali posebno pozornost urbanemu okolju in izpolnjevanju vseh oblik načrtovanja in drugih oblik usmerjanja rekonstrukcije in izgradnje mest in naselij z vidika varovanja in razvijanja naravnih in kulturnih vrednot človekovega okolja;

- načrtno urejali bivalno okolje in tako vplivali na kulturo življenja, navade občanov in izboljševanje pogojev za počitek in krepitev delovne sposobnosti vseh občanov, prispevali k preprečevanju zdravju škodljivih učinkov zunanjega okolja in urejali odnose med ljudmi po načelih socialističnega humanizma;

- skrbeli za gospodarjenje s prostorom oziroma zemljišči po načelu, da je treba ohraniti rodovitna zemljišča za rastlinsko proizvodnjo in gojitev živali, zavarovati naravne vire za življenje, zlasti čiste vode in območja naravnih parkov kot rezervate, v katerih niso dovoljeni bistveni posegi v naravno okolje, usmerjati stanovanjsko in drugo gradnjo po skrbno in vsestransko proučenih prostorskih načrtih in urejevati dejavnosti tako, da ne bodo zavarovane le koristi zainteresiranih dejavnikov, temveč širšega okolja in vseh občanov;

- dajali pobudo za kompleksno raziskovanje okolja v Sloveniji kot ekološke celote ter aktivno sodelovali v tem raziskovanju z namenom, da postane in ostane politika varovanja in razvijanja vrednot okolja strateška sestavina razvojne politike SR Slovenije;

- spodbujali pri gradnji in rekonstrukciji ekstraktivne in predelovalne industrije kakor tudi v prometni dejavnosti take tehnologije, ki odpravljajo ali omejujejo onesnaževanje in uničevanje naravnih in kulturnih vrednot okolja, posebno pa tehnologije zbiranja in predelave odpadnih snovi za njihovo vračanje v naravne in proizvodne krožne tokove;

- organizirali opazovalne, informativne in statistične službe o pojavnosti in gibanju onesnaževanja vode, zraka in hrupa;

- obveščali udeležence dogovora in vse druge zainteresirane dejavnike o lastnih odločitvah in ukrepih, ki lahko vplivajo na prostor in človeka, obveščali o svojih ukrepih prizadete dejavnike in upravne ali družbene dejavnike za varstvo okolja v takšni fazi proučevanja in načrtovanja, da potrebni varstveni ukrepi ali prepovedi ne bodo povzročili škode ali zahtev, da bi se spregledali potrebni ukrepi;

- skrbeli in v svoji dejavnosti zagotavljali, da bo vzgoja za varstvo in preobraževanje okolja sestavni del samoupravne vzgoje, usposobljenosti za delo in permanentno izobraževanje delavcev, skrbeli, da bo vzgojno-izobraževalna dejavnost primereno upoštevala ta odnos kot sestavino na vseh stopnjah izobraževanja (visokošolske in raziskovalne organizacije univerze v Ljubljani in v Mariboru bodo osnovale matične katedre, organizirale reden in podiplomski študij ekoloških ved in varstva okolja ter s svojim raziskovalnim delom prispevale k izobraževanju vzgoje in izobraževanja o okolju);

- pospeševali medrepubliško sodelovanje ter gojili dobre in sosedske odnose med državami in mednarodno solidarnost v prizadevanju za obnovo, ohranitev in razvoj naravnih in kulturnih vrednot človekovega okolja kot dobrine vsega človeštva.

2. člen

Udeleženci tega dogovora se bodo pri odpravi ali zmanjševanju onesnaževanja okolja ravnali po naslednjih načelih:

- vsak povzročitelj onesnaževanja se mora z odgovornostjo do vseh prizadetih zavzemati za odstranitev neprimernega vpliva na človekovo okolje in sprejemati ustrezne ukrepe, npr. spreminjati neustrezno

tehnologijo, zmanjševati takšno dejavnost in jo po potrebi nadomeščati s primernejšo, postavljati očiščevalne naprave, upajati predelavo odpadnih snovi v uporabne surovine, sicer pa takšno dejavnost predstavljati na drugo dovoljeno lokacijo;

- pri odpravljanju posledic onesnaževanja so posamezni dejavniki dolžni usklajevati napore in upoštevati prednost skupnih rešitev, zlasti, če so zasnovane po načrtih za tisto območje, v katerem je razvrščena dejavnost udeleženca;

- pri onesnaženju, ki ga je povzročilo več dejavnikov, se morajo udeleženci dogovora sami sporazumeti glede odgovornosti ukrepov in deleža potrebnih sredstev za sanacijo razmer in se pri tem opirati na strokovno presojo za to usposobljene raziskovalne organizacije;

- z denarnim nadomestilom za povzročeno škodo zaradi onesnaženega okolja se udeleženec ne razvezuje dolžnosti za odpravo ali preprečitev onesnaženega okolja.

3. člen

Zaradi preprečevanja nastajanja novih žarišč onesnaževanja naravnega in z delom ustvarjenega okolja so vsi investitorji dolžni ob naložbah zagotoviti ustrezne rešitve in potrebna sredstva za varstvo okolja. Prav tako so dolžni zagotoviti uvedbo in rabo takšne tehnologije delovnih sredstev in varnostnih naprav, ki je učinkovita in ni nevarna ljudem, pri izbiri različnih postopkov in sredstev pa upoštevati stopnjo preizkušenosti in varnosti.

Udeleženci tega dogovora se zavestno, da bodo pri vseh naložbah dosledno uresničevali načrte in ukrepe glede varstva ali preprečevanja onesnaženja okolja, zato v načrtih ne bodo dovolili rešitev na škodo varstva okolja. Opustitev izvedbe varnostnih ukrepov in naprav ni dovoljena.

4. člen

Odpravljanje ali postopno zmanjševanje obstoječih virov onesnaževanja ter preprečevanje nastajanja novih žarišč onesnaženja ter raziskovalno delo, lasten razvoj ustrezne tehnologije in opreme oz. njen uvoz, preureditve in druge ukrepe. Glede na to udeleženci

- organizirajo in pospešujejo raziskovalno delo in načrtovanje za reševanje ekoloških problemov, zlasti

še s sodelovanjem univerz v Ljubljani in Mariboru, Slovenske akademije znanosti in umetnosti, samoupravnih raziskovalnih skupnosti, specializiranih strokovnih organizacij in društev, medtem ko se vezujejo republiška in področne raziskovalne skupnosti, da bodo vključevale v svoj program usmerjanja, organiziranja in financiranja ustrezne raziskovalne naloge o varstvu in načrtnem urejanju človekovega okolja;

- se samoupravno sporazumevajo za solidarno ukrepanje in združevanje sredstev za postopno reševanje posameznih problemov onesnaževanja okolja;

- zagotavljajo kredite in posebne olajšave pri uvozu potrebne opreme ali nakupu licence z oprostitvijo depozitov in z zmanjšanjem obveznosti do družbenopolitične skupnosti.

V naslednjih členih je predvideno, da se bodo za reševanje teh nalog s posebnimi določili obvezali: republiški komite za varstvo okolja, republiški sekretariat za urbanizem, republiški komite za družbeno planiranje, gospodarska zbornica, raziskovalna skupnost, občinske skupščine, samoupravne interesne skupnosti za izobraževanje, za energetiko, za železniški in luški promet, za cestni promet, slovenske železarnice, rudnik svinca in topilnica Mežica, rudnik živega srebra Idrija in druge delovne organizacije, ki imajo hude probleme z onesnaževanjem okolja.

Dne 23. 2. je bil v naši delovni organizaciji sestanek s predstavniki republiškega komiteja za varstvo okolja, na katerem smo se dogovorili o nalogah v naši delovni organizaciji. Ustregli smo tudi njihovi zahtevi in pripravili podatke o odpadkih in vplivih na okolje.

Delavski svet je sprejel naslednja sklepa:

1. Sprejme se družbeni dogovor k srednjeročnemu razvojnemu načrtu o varstvu okolja z naslednjo pripombo:

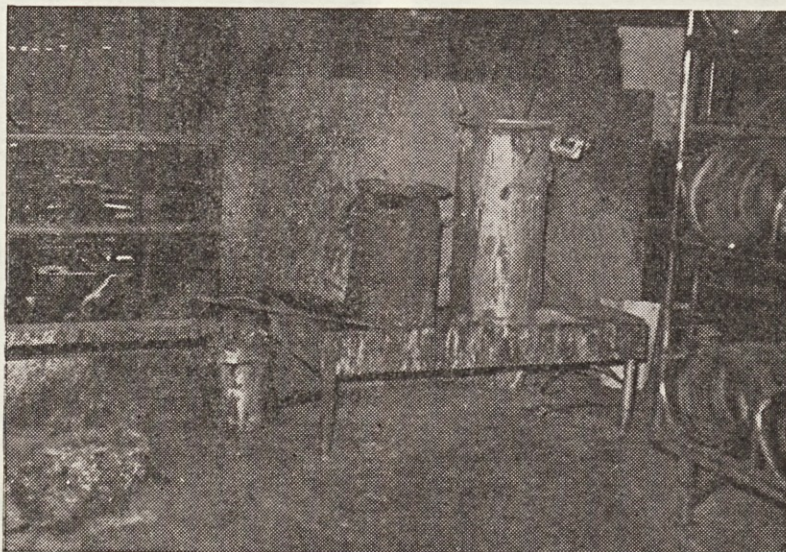
Obveznosti, ki jih vsebuje sporazum, bi morale veljati na celotnem območju SFRJ. Delovne organizacije — podpisnice takšnega sporazuma — bi bile glede na druge delovne organizacije, ki takega sporazuma ne bi podpisale, zaradi dodatnih bremen za zaščito okolja v ekonomsko neenakopravnem položaju.

Prav tako menimo, da bi morala širša družbena skupnost tistim delovnim organizacijam, ki bi nosile zaradi same narave dela večja bremena za zaščito okolja, pomagati z ustreznimi gospodarskimi instrumenti oziroma formirati poseben fond za pokrivanje prekomernih izdatkov.

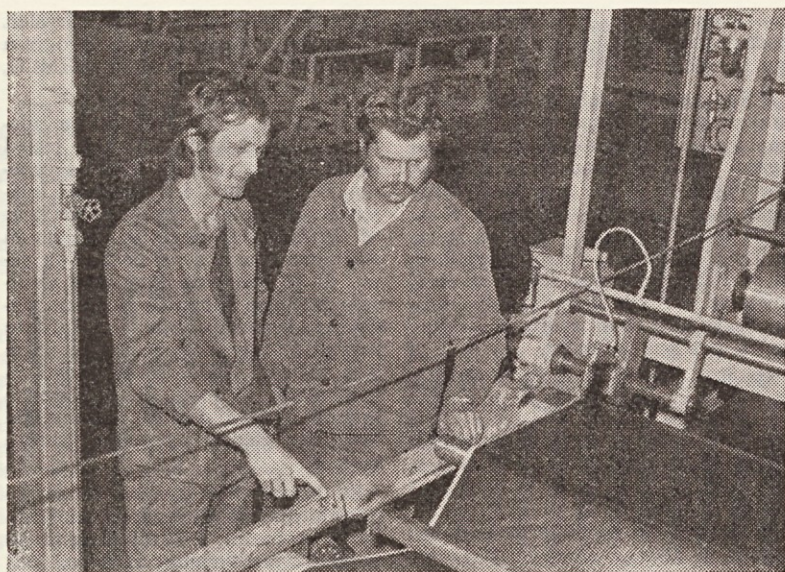
2. Imenuje se komisija za varstvo okolja DO v sestavi:

- Janez Ponebšek (TTI),
- Jože Vuk (TTI),
- Mile Milivojevič (UU),
- Silvo Praprotnik (KTM),
- Janez Grum (TOTRA),
- Franc Jereb (KET),
- Marjan Grašič (RTI),
- Jože Štamcar (TS),
- Tone Kapus (KSS).

Komisija mora do 15. maja 1976 izdelati program akcij v zvezi z realizacijo družbenega dogovora v naši delovni organizaciji.

Je to ogledalo urejenega delovnega mesta?

Racionalizatorja ob svoji izboljšavi

Iznajditelji v TAP

V prejšnji številki našega lista Sava so bila objavljena imena zaslužnih predlagateljev, ki so prejeli diplome za realizirane iznajditeljske predloge s področja STOZD TTI in KET.

31. 3. 1976 je tudi delavski svet STOZD TAP podelil diplome naslednjim sodelavcem:

ime in priimek	predlog	
1. Jože Babnik	Predlog za popravilo avtomobilskih plaščev z gumenim kitom Pangit 70 A + B in raztopino Pangit Ligid	koristni predlog
2. Stefan Klemenc	Sprememba hitrosti navijanja odrezanih pasov tekstilnega korda na navijalni napravi rezalnika »Zalan Gazuit«	koristni predlog
3. Anton Kušter	Preprečevanje nastajanja usedline pri premazih za avtomobilske plašče	koristni predlog
4. Anton Lebar	Odprava gum na STC stroju	kor. predlog
5. Miklavž Luthar	Izdelava centrirano razpenjalnih valjev	tehnična izboljšava
6. Miklavž Luthar	Odprava gub na STC stroju	kor. predlog
7. Alojz Marinšek	Izdelava naprave za merjenje centričnosti nameščanja žičnih jeder na konf. strojih za potniške radialne plašče	komisija odklonila,
8. Franc Oblak	Prezrava elektro-motorjev na silosih za kemikalije	DS odobril nagrado
9. Franc Oblak	Ureditev regulacije prvega transporterja na profilnem kalandru »Repique«	koristni predlog
10. Mirko Požar	Predlog za popravilo avtomobilskih plaščev z gumenim kitom Pangit 70 A + B in raztopino Pangit Ligid	koristni predlog
11. Rado Ratkovič	Sprememba hitrosti navijanja odrezanih pasov tekstilnega korda na navijalni napravi rezalnika »Zalan Gazuit«	koristni predlog
12. Peter Skrbiš	Izdelava naprave za merjenje centričnosti nameščanja žičnih jeder na konf. strojih za potniške radialne plašče	komisija odklonila, DS odobril nagrado
13. Emil Šeruga	Sprememba hitrosti navijanja odrezanih pasov tekstilnega korda na navijalni napravi rezalnika »Zalan Gazuit«	koristni predlog
14. Anton Šmajd	Izdelava centrirano razpenjalnih valjev	tehnična izboljšava
15. Anton Šmajd	Odprava gum na STC stroju	kor. predlog
16. Anton Šmajd	Ureditev regulacije prvega transporterja na profilnem kalandru »Repique«	koristni predlog
17. Alojz Stefanec	Izdelava centrirano razpenjalnih valjev	tehnična izboljšava
18. Franc Šter	Izdelava centrirano razpenjalnih valjev	tehnična izboljšava

Naštetim delavcem iskreno čestitamo in jim želimo, da bi bili tudi v bodoče aktivni in uspešni na področju iznajditeljstva.

Nadja Markun

Tekmovanje med delovnim enotama 20 in 24 TOZD Gumotehna

Delavski svet TOZD Gumotehna je na svoji seji dne 25. februarja 1976 sprejel sklep, da nagradi 15 mladih proizvajalcev, ki se bodo izkazali kot najboljši v medsebojnem delovnem tekmovanju med delovnim enotama 20, ki proizvaja gume in cevi in profile, in 24, ki izdeluje semeringe in male tehnične artikole.

Tekmovanje obsega naslednje discipline: izvrševanje in prekoračevanje norm, kvaliteto proizvodnje, disciplino in spoštovanje hišnega reda, sodelovanje pri družbenopolitičnem delu (zborovanja in mladinske organizacije) in stalnost prihajanja na delo. S tekmovanjem se je začelo 1. marca in bo trajalo vse do 30. aprila.

Ekipa, ki bo v tem tekmovanju zmagala, bo za nagrado dobila brezplačno enodnevno potovanje s kompletnimi stroški v mesto, ki ga bo sama določila (v oddaljenosti okoli

100 km). Poleg tega bo ekipa prejela tudi prehodno zastavo dela.

Po določenih tekmovanjih je predvideno, da bodo tudi najboljši tekmovalci iz katerekoli ekipe imeli iste pravice kot zmagovalna ekipa. Tekmovanje je že v teku. Ekipe se trudijo in vlagajo veliko naporov, da bi dosegle kar najboljše rezultate. Rezultati tekmovanja bodo znani že v začetku meseca maja. Takrat bo organiziran tudi izlet v doslej še nepoznano turistično mesto.

To bo nagrada za vložene napore, osvojili pa bodo tudi naziv »najboljši delavci-proizvajalci«.

Naloga, ki so postavljene pred mlade tekmovalce, bodo omogočile, da se dosežeta v kar največji meri delovni član in požrtvovalnost, s tem pa seveda boljša produktivnost in napredovanje proizvodnje v naši delovni organizaciji.

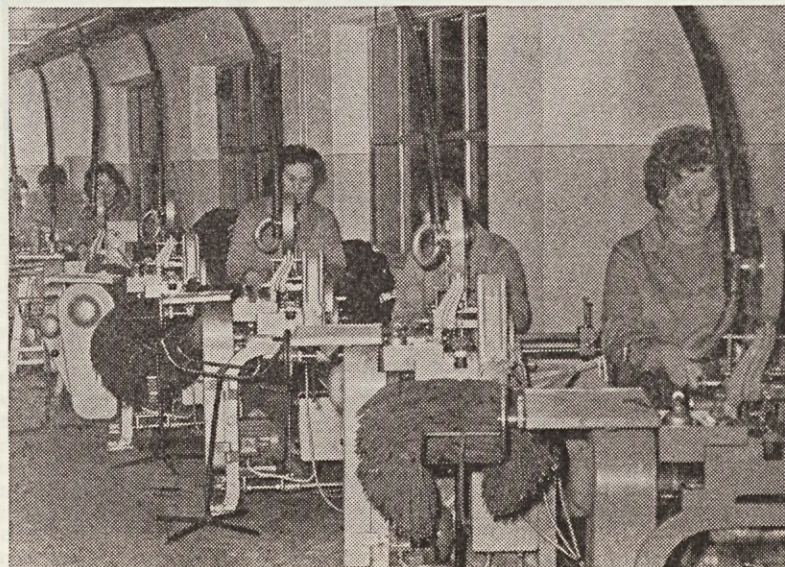
D. Petrovič

Dobronamerna pripomba

V prejšnji številki našega glasila smo z zanimanjem prebrale članek o tem, kako v Totri skrbijo za varnost pri delu in da je bil v ta namen organiziran celo nekajdnevni seminar. Ob tem se nam je vsililo vprašanje, ali bodo tisti, ki so zadolženi za skrb in varstvo delavcev, znali svoje teoretično znanje uporabiti tudi v praksi. Izkušnje imamo bolj slabe. Zdravstveni pogoji na naših delovnih mestih niso najboljše. Delamo na avtomatih za okovanje vezalk. Pri tem delu imamo opraviti z acetonom. Ker je aceton lahko hlapljiva kemikalija, je ves delovni prostor nasičen s hlapci acetona. Me smo na to navajene in tega skoraj ne opazimo več. Če pa pride v okovalnico človek od drugod, ga zaradi težkega zraka kaj hitro začne boleti glava. Na problem prezračevanja delovnega prostora smo že večkrat opozorile, saj ga same z odpiranjem oken in vrat ne moremo rešiti. 8 ur seveda ne moremo sedeti na prepihu, pozimi pa je tudi prehladno, da bi imele odprta okna. Pred časom so nam nad avtomate namestili prezračevalno napravo. Ta naj bi kot sesalec iznad stroja vsrkavala hlape acetona. Na ža-

lost sistem prezračevanja ni učinkovit. Verjetno je preslaboten, saj za- leže nekako tako kot »blažen žegen«. Na naše urgence smo že zdavnaj do- bile odgovor, da bodo delovni po- goji v novih prostorih v poslopju, ki se gradi, neprimerno boljši, do- takrat pa naj pač potrpiamo, ker se ne izplača nekaj na novo »prelita- vati«. Seveda bomo potrpele in to- liko lažje, ker lahko vsak dan sproti vidimo napredovanje gradnje novih obratnih prostorov. Bojimo se le, da nam dolgotrajno in lahko rečemo stalno vdihavanje acetona hlapov ne bo zapustilo kakih posledic, saj smo slišale, da aceton kvar- no vpliva na živčni sistem. S tem sestavkom ne želimo nikogar kriti- zirati ali sitnariti zaradi sitnarjeva- nja. Želimo le opozoriti vse odgovor- ne, da nas njihovo teoretično znanje o varnosti pri delu nič ne ščiti, do- kler ga ne začnejo izvajati v praksi. In še to bi rade opozorile v zvezi z varnostjo pri delu: nek problem, ki je na videz majhen, je lahko za ti- ste, ki jih neposredno prizadeva, do- volj velik, da jih moti pri delu in škoduje njihovemu zdravju.

Delavke okovalnice

S tem sestavkom nadaljujemo predstavitev proizvodnega asortimenta umetnega usnja, ki ga proizvajamo v Savi.

Tokrat bomo predstavili asortiment tapetniškega umetnega usnja, ki zavzema največji količinski delež v celokupni proizvodnji umetnega usnja. Danes se v svetu uporabi več kot ena tretjina od vsega proizvedenega umetnega usnja za tapetniške namene. Približno dve tretjini od tega deleža se uporabi za notranjo opremo avtomobilov, ostalo pa predvsem v industriji pohištva.

Vzrok za tako visok delež je vsekakor v tem, da so tapetirane razmeroma velike površine določenega proizvoda. Tako se na primer za oblaganje enega avtomobila porabi povprečno od 7 do 15 m² umetnega usnja v raznih kvalitetah.

Umetno usnje za avtomobilsko industrijo predstavlja eno najzahtevnejših področij uporabe predvsem zato, ker še do danes ne obstajajo ustrezni standardi, ki bi razrešili sedanjo kaotično situacijo glede kvalitete zahtev.

Vsak večji proizvajalec avtomobilov daje svoje tehnično-nabavne pogoje, ki so običajno nastali na osnovi izkušenj in v sodelovanju z najbližnjimi proizvajalci, ki so uporabili najdostopnejše materiale. Tako imamo veliko tehničnih zahtev za določen tip umetnega usnja, ki imajo pogosto nad dvajset kontrolnih parametrov in se med seboj razlikujejo le v nekaterih parametrih, ki so si med seboj nasprotujoči. Zato je potrebno veliko truda in časa za osvajanje posameznih kvalitet ter veliko pripravljenosti na sodelovanje s strani spremljajoče tekstilne industrije.

Glede na posamezne dele notranje opreme, ki se tapetirajo z umetnim usnjem, razlikujemo naslednje podskupine:

- umetno usnje za tapetiranje sedežev,
- umetno usnje za tapetiranje stropa,
- umetno usnje za oblaganje vrat,
- umetno usnje za oblaganje poda in prtljažnega prostora.

Po količini nosi največji delež umetno usnje za tapetiranje sede-

žev, ki je glede na kvaliteto najzahtevnejša skupina artiklov.

Umetno usnje za sedeže mora imeti številne lastnosti: pomembna sta dobra mehanska trdnost in določena elastičnost, ki sta v največji meri pogojeni z ustrezno izbiro tekstilne podloge, ki je osnovni nosilec elastičnih mehanskih trdnosti. Kot podloga (največkrat za mehke sedeže) se uporabljata bombažna ali v novejšem času sintetična pletenina. Sedeži trše konstrukcije (še posebno hrbtni deli) so tapetirani z umetnim usnjem, ki ima kot podlogo tkanino. Na splošno se za sedežni in naslonjalni del sedišča uporablja umetno usnje z večjimi mehanskimi trdnostmi kot za bočne in hrbtne dele sedeža.

— Kakšna je fleksibilnost pri nizkih temperaturah; na splošno je znano, da umetno usnje pri nizkih temperaturah nekoliko otrdi in večina avtomobilskih proizvajalcev zahteva odpornost na mraz pri —30° C (nekateri tudi pri —40° C).

— Potrebna je nizka hlapnost mehčal pri pospešenem staranju (pri povečani temperaturi), da se zagotovi določena življenjska doba glede staranja zaradi izhlapljenih mehčal in prepreči kondenzacija na steklenih površinah, kjer tvori skupaj s prahom in cigaretnim dimom umazan sloj, ki je težko odstranljiv in zmanjšuje vidljivost ter tako ogroža varnost. Posebno se nevarnost poveča ponoči, ko svetlobo nasproti vozečih avtomobilov difuzno razprši in voznik ne vidi položaja vozila. To zamegljenost oken je znano pod imenom »zvinov toqqing efekt«. Zaradi tega moramo v umetno usnje vgrajevati najboljše mehčala z zelo nizko hlapnostjo.

— Svetlobna obstojnost mora biti odlična, zato uporabljamo le najboljše pigmente za to področje uporabe.

— Doseči je treba ustrezno moč vezave med podlogo in premazi, da ne pride med uporabo do odvajanja.

— Važna je tudi negorljivost. Velika večina tehničnih predpisov zahteva, da mora biti umetno usnje negorljivo ali vsaj samougasljivo, kar dosežemo s posebnimi dodatki proti gorenju.

— Potrebna je kemijska odpornost na vodo, znoj, milo in celo vrsto kemikalij.

Poleg naštetih zahtev ima skoraj vsaka firma dodatne zahteve glede na tehnologijo konfekcioniranja sedežev. Ena od osnovnih zahtev v predelavi je, da se mora polivinilkloridno umetno usnje dobro visokofrekvenčno variti, ker je le-ta najbolj razširjen način predelave pri konfekcioniranju zaradi ekonomičnosti, velikih kapacitivnih možnosti, vodotesnosti zvarov in doseganja posebnih efektov.

Glede na funkcijo ločimo tri načine visokofrekvenčnega varjenja:

— dekorativno varjenje (površini damo določen vzorec),

— stično varjenje,

— površinsko varjenje za spajanje več delov.

V zadnjem času vedno bolj uporabljajo varjenje umetnega usnja z običajno dekorativno tkanino (posebno sedežni del prevleke), za kar potrebujemo umetno usnje z razmeroma redko podlogo in visokofrekvenčne stroje, ki izvajajo razmeroma velik pritisk, da vtisnejo PVC premaz prek podloge v tkanino.

Tapetniško umetno usnje

Pogosto slišimo pripombe, da PVC umetno usnje ne »dihaja« in da se znojimo zlasti v toplih mesecih.

Temu neprijetnemu občutku se izognemo, če uporabimo za naslonjalni del mikroperforirano umetno usnje, ki prepušča zrak in vodno paro. V našem proizvodnem programu ravnokar osvajamo proizvodnjo umetnega usnja v perforirani izvedbi za firmo Volkswagen z imenom TAPE P VW. Omenjena pomanjkljivost je skoraj popolnoma odpravljena z uporabo poliuretanskega zmetnega usnja, ki je prepustno za zrak in vodno paro, poleg tega pa ima še suh in topel otip. Za to področje uporabe imamo razvit artikel TAPTAN. PU umetno usnje za tapetiranje predstavlja najzahtevnejše umetno usnje predvsem zato, ker je z njim rešen najtežji problem — odpornost na znoj (hidroliza poliuretana).

Poliuretansko umetno usnje se bo verjetno uveljavilo za dražje izvedbe avtomobilov.

Kljub omenjeni pomanjkljivosti PVC bo umetno usnje še naprej najmasovneje uporabljen material za tapetiranje sedežev velikoserijske proizvodnje. V primerjavi s tekstilno tapetiranimi sedeži ima vrsto drugih prednosti, kot so: nižja cena, lažje konfekcioniranje, daljša življenjska doba, lažje vzdrževanje, boljše odpornost na kemikalije, negorljivost itd. Umetno usnje za to področje redno dobavljamo firmam Citroen, IMV in CI-MOS, v preteklosti pa tudi AUDI in Peugeot.

Trenutno imamo razvite določene kvalitete za firme Crveno Zastavo,

Peugeot, Audi, Opel, VW, Chrysler. Poleg tega dopolnjujemo program proizvodov še z artikli za SIMCO, BMW itd.

Za obloge vrat najpogosteje uporabljajo PVC folije, ki imajo izgled usnja, ali pa umetno usnje s ceno podlogo, kar je odvisno od konstrukcije tapete vrat. Največkrat se nahaja med umetnim usnjem in stranicami mehka poliuretanska pena, ki je zvarjena skupaj z nosilcem stranice (pogosto posebno obdelana lesenitna plošča). Zahteve za te tipe umetnega usnja so nekoliko milejše glede fleksibilnosti in mehanskih trdnosti. Za te namene imamo artikla Audifol in Stellina ter druge glede na posebne zahteve kupcev.

Za tapetiranje stropov se najpogosteje uporabljajo izdelki na bombažni pletenini. Pri tej skupini so posebej poudarjene zahteve, naj ima umetno usnje čimbolj elastične deformacije in obstojnost oblike. Za to področje se uporabljajo tudi folije brez podloge ali na podlogah iz tkanin, kar je odvisno od konstrukcije strehe in tehnologije izdelave. Pogosto obstajajo še dodatne zahteve, kot so moč vezave na določena topila ali dobra vezava zvara tudi pri pospešenem staranju ob povišanih temperaturah. Taki artikli so (iz našega proizvodnega asortimenta) Stylin, Stylin VW in drugi. Pogostoma so ti izdelki makroperforirani, s čimer se izboljša dušenje ropota, obenem pa delujejo dekorativno.

V skupino umetnega usnja za oblogo tal in prtljažnega prostora spadajo predvsem izdelki, ki so nekoliko grobe konstrukcije. Za to skupino je najbolj izražena zahteva dobra odpornost na obrabo — abrazijo. Pri takih artiklih je dobro, če je tudi hrbtina stran podloge zaščiten s premazom. Kot podloge se lahko uporabljajo iglana juta, prešita kratka bombažna vlakna ali redke grobe tkanine. Za to uporabo sta primerna artikla Flooral Wxstra in Boden, ki ju vgrajuje IMV v svoja vozila. Boden smo razvili za firmo AUDI za oblaganje prtljažnih prostorov.

Poleg avtomobilske industrije je največji uporabnik tapetniškega umetnega usnja pohištvena industrija.

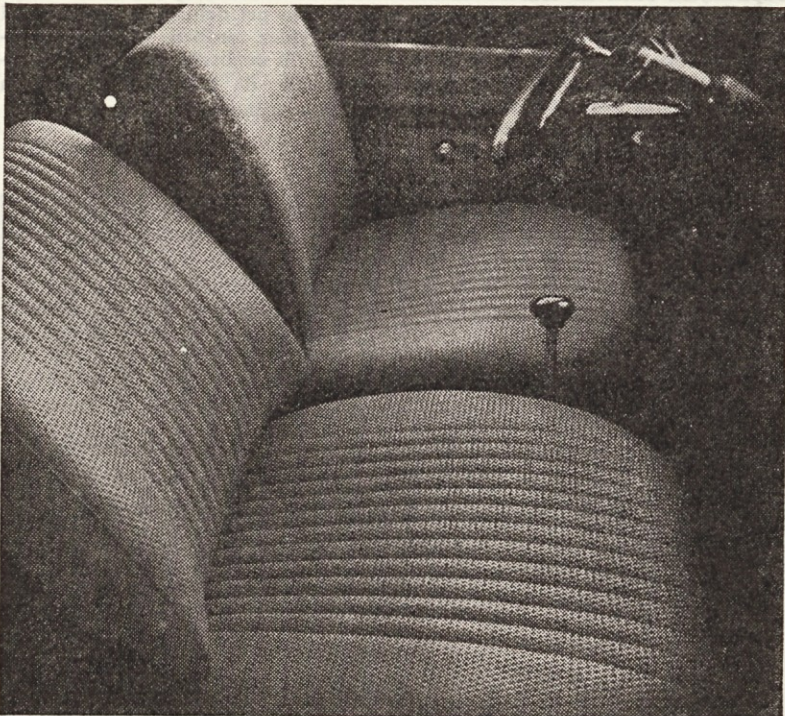
V pohištveni industriji se uporablja umetno usnje za tapetiranje opreme v javnih prostorih, za pisarniško opremo in le v manjši meri za stanovanjsko pohištvo. Pri stanovanjski opremi gre večinoma za tapetiranje kuhinjske opreme in stolov.

Po zahtevnosti izdelave so artikli iz te skupine na nivoju artiklov za sedeže v avtomobilski industriji (z izjemo negorljivosti ter nekaterih drugih lastnosti).

Umetno usnje za pohištveno industrijo je večinoma na podlogi iz bombažne pletenine, ker se tako lažje prilagaja obliki predmeta, ki ga tapetiramo. Tako umetno usnje je elastičnejše. Naši artikli za to področje so Tapo, Styl, Stylin, Stellina itd.

V zadnjem letu se dobro uveljavljajo izdelki na sintetični pletenini, ki dajo boljše fizikalne lastnosti tudi pri 50 % nižji teži podloge v primerjavi z bombažno, kar pomeni proizvod ob izboljšanju lastnosti.

(Nadaljevanje na 15. strani)

Sedeži, prevlečeni z našim UU

Izberite si poklic gumarja

Prav gotovo je večini vam poklic gumarja dosti manj znan poklic kakor pa kateri od drugih, čeprav ni nič manj zanimiv ali privlačen. Poklic gumarja je star komaj dobrih 25 let, saj so 1951. leta končali šolanje prvi kvalificirani gumarji v Savi.

Kaj dela gumar?

Naj naštejemo samo nekaj značilnih usmeritev: izdeluje avtomobilske plašče, zračnice, plašče za kolesa, cevi in klinasta jermena itd. Pri nas gumarji delajo s stroji, ki jih upravljajo trije, štirje delavci skupaj, gumarji predelujejo različne kavčke in zmesi v gotove izdelke, ki jih vsak dan uporabljamo, zamaške, tesnila, termoforje, cevi, podplatne plošče itd.

Ali je poklic gumarja težak?

Trdimo lahko, da ni, pač pa je zahteven po strokovnosti, saj mora npr. gumar pri izdelavi avtomobilskega plašča marsikaj vedeti. V starem obratu je bilo to res še težko delo, medtem ko delo pri sodobnih modernih strojih zahteva več strokovnih znanj in spretnosti kot telesnih naporov. Predvsem nepoučeni še tu in tam porečejo, da je poklic gumarja tudi umazano delo. Tudi to lahko zanikamo. V Savi imamo le eno enoto — izdelava črnih zmesi, kjer je delo bolj umazano, vendar pa so zato delavci posebej nagajeni. Sava je vodilno gumarsko podjetje v Jugoslaviji tako po obsegu kot po kvaliteti, zato vedno bolj potrebuje novih, mladih kvalificiranih delavcev, ki se po različnih oblikah dodatnega izobraževanja po tem zaposlujejo kot kontrolorji, delovodje, laborantje itd.

V preteklih letih je Sava dobila okoli 100 tehnikov, ki so vsi najprej končali poklicno gumarsko šolo in se potem izobraževali v tehnični srednji šoli. Prav tako smo pred leti dobili že tudi prve gumarske inženirje tudi iz vrst poklicnih gumarjev. Vsekakor poklic gumarja nudi široke možnosti mlademu človeku, da se hitro uveljavi s svojim delom in prizadevanji v enem najmodernejših slovenskih kolektivov. Ugodnosti, ki jih imajo delavci naše delovne organizacije, je praktično nemogoče naštet — od urejene družbene prehrane, sprotnega reševanja stanovanjskih zadev in drugo. Še predvsem naj poudarim, da je v Savi izredno razvita športno-rekreativna dejavnost: smučanje, kegljanje, plavanje, odbojka itd., zelo učinkovito pa delujejo tudi kulturne sekcije. Učenci, ki se odločijo za poklic gumarja, imajo tudi v času šolanja ugodnosti, in sicer tako, da dobivajo že v prvem razredu od 80 — 110 tisoč starih din mesečno — nade, imajo brezplačen topli obrok, brezplačne učne pripomočke (knjige, skripta), delovno obleko, urejeno bivanje itd.

Sicer pa vam predstavljamo tri naše sodelovce, ki so končali poklicno gumarsko šolo. Sami o sebi, o svojem delu so povedali naslednje:

Jana Kavčič

V šolskem letu 1952 — 1953 sem se vpisala na industrijsko gumarsko šolo, ki je trajala tri leta. Za to šolo sem izvedela čisto slučajno iz oglasa v časopisu. Za to šolo sem se odločila, ker v tistih letih ni bilo enostavno najti primerne poklica za dekleta. Ni mi bilo žal. Leta 1955, ko sem šolo končala, sem se zapo-

slila v skladišču gotovih izdelkov in tam delala približno eno leto. Že v januarju leta 1957 sem to mesto zamenjala in začela delati kot laborant v fizikalnem laboratoriju. Tri leta industrijske gumarske šole nam je dalo široko teoretično in praktično izobrazbo, ki sem jo s pridom uporabila na svojem novem delovnem mestu.

Lahko bi se še naprej izobraževala, saj smo vsa leta v Savi imeli dosti ugodnosti za nadaljnje izobraževanje, in to vsak, le da je imel voljo in zanimanje. Žal se sama nisem dovolj zgodaj odločila, ustvarila sem družino in ni bilo več pravega časa za študij.

Danes delam na tehničnem delovnem mestu kot referent za dokumentacijo. Seveda sem si pridobila interno priznano tehnično izobrazbo na 9-mesečnem tečaju, ki ga je organiziral naš Izobraževalni center.

Na svojem delovnem mestu sem zadovoljna; Sava je postala moj drugi dom. To pravim predvsem zato, ker v Savi znajo poskrbeti za vse, še posebej so pozorni do delovne žene. Tu lahko omenim še vse ugodnosti, ki jih imamo Savčani v osebnem standardu in pri počutju delavca na delovnem mestu ali organiziranem oddihu. Za rekreacijo je dobro poskrbljeno, vsak

ima tudi možnost, da se neposredno vključi v kulturna dogajanja. To pa je po moji oceni veliko in dovolj, če samo pomislimo, kako velik kolektiv je ta naša Sava.

Če bi se še enkrat morala odločiti za poklic gumarja, bi se, po pravici povedano, težko odločila, vendar sem z leti, ki sem jih preživela v Savi, zelo zadovoljna.

Sandi Pavlin

se je za poklic gumarja odločil že v osemletki. V letih 1963 in 1965 je obiskoval poklicno gumarsko šolo. Bil je med boljšimi učenci, saj sta ga v gumarsko panogo pripeljala kar dva vzroka: »Že v osnovni šoli sem imel rad kemijo, zanimala pa me je tudi tehnologija. Po končani poklicni gumarski šoli sem zasedel delovno mesto vulkanizerja tehničnih izdelkov. Na tem delovnem mestu sem ostal samo štiri mesece. Ponudila se mi je namreč

priložnost, da zasedem delovno mesto kontrolorja v službi kontrole kakovosti. Spet je bila kemija ozi-

roma moja nagnjenost, da ne rečem ljubezen do kemije, tista, ki me je pritegnila k nadaljnjemu študiju. Vpisal sem se na kemijsko srednjo tehnično šolo gumarske smeri v Ljubljani. Ta oddelek srednje tehnične šole je ustanovil naš Izobraževalni center. Študiral sem ob delu, Sava pa mi je nudila vse ugodnosti, da sem lahko uspešno zaključil šolo. Že med šolanjem sem zamenjal delovno mesto v službi kontrole kakovosti, zasedel sem delovno mesto kontrolnega tehnologa, na tem delovnem mestu delam še danes. S svojim delom v Savi sem zadovoljen, saj mi Sava poleg dela nudi tudi veliko socialno varnost. Moram reči, da je v Savi dobro poskrbljeno za delovnega človeka. Poleg že preje omenjenih ugodnosti vsak Savčan se lahko dopolnilno izobražuje v Savi sami, saj imamo svoj Izobraževalni center. V Savi pa je poskrbljeno tudi za delavčev odmor, rekreacijo in kulturno življenje. Tudi za delavčev družbeni standard je poskrbljeno. Sava mi bo nudila ugodnost v obliki dolgoročnega kredita za adaptacijo hiše, ki jo popravilam v svojem domačem kraju.

Študij mislim še nadaljevati, vendar sem za sedaj preveč obremenjen, da bi zmožal tudi to.

Toliko je o sebi povedal Sandi Pavlin, gumarski tehnik, ki je doma iz Podbrezja na Gorenjskem.

Mirko Požar

dipl. inž. kemije, pa je v kratkem razgovoru povedal naslednje: »Za poklic gumarja sem izvedel preko razpisa, ki je prispel na našo osnovno šolo v Dobovi pri Brežicah. Odločil sem se za ta poklic, čeprav si ga nisem prav predstavljal, zdel se mi je zanimiv poklic.

Tako sem se leta 1961 znašel v Kranju na poklicni gumarski šoli. Skozi teorijo in praktični pouk sem se dodobra seznanil z gumarskim poklicem. Po končani šoli sem se zaposlil kot izdelovalec ogrevnih duš za vulkanizacijo avtomobilskih plaščev. Ker je bila naša delovna organizacija v velikem razmahu, sem se takoj vpisal na štiriletno gumarsko tehnično šolo. Sava je takrat potrebovala srednji kader. Tako sem bil po treh mesecih dela v proizvodnji zaradi potreb premeščen

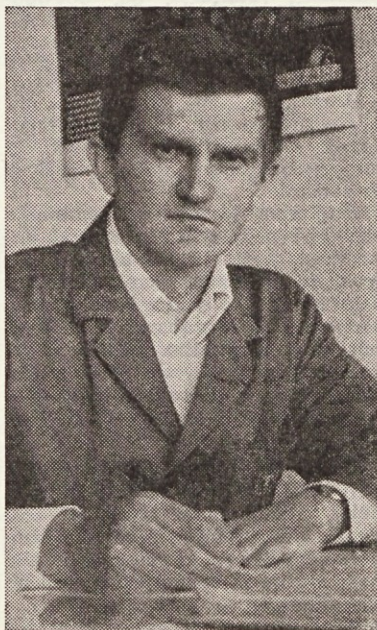
v službo kontrole kvalitete na delovno mesto referenta za preizkušanje izdelkov in prevzem izdelkov za JLA.

Ker sem se izobraževal ob delu, mi je ta premostitev celo koristila, saj je bilo delo kljub odgovornosti lažje. Izobraževalni center pa nam je omogočil tudi študijski dopust. Za vsak izpit tri dni. Tako smo imeli izredno dobre pogoje za študij. Po končani srednji šoli, zavedajoč se, da imam še dovolj energije, in da mi študij gre, sem se odločil, da nadaljujem na fakulteti za naravoslovje in tehnologijo, smer kemija. Študij na fakulteti sem končal kot tretji v letniku. Vse izpite sem končal v rokih.

Nato sem podaljšal študijsko pogodbo še za dve leti in v tem času diplomiral. Ugodnosti, ki mi jih je nudila Sava za študij na fakulteti, so bili zelo dobri. Imel sem dovolj študijskega dopusta, poleg tega pa sem imel še skrajšan delovni čas. Delal sem samo šest ur dnevno.

Danes sem vodja procesne kontrole v skupnosti tozov Tovarne avtopnevmatike. S svojim delom sem zadovoljen, delo je pestro in mi pri delu koristijo tudi izkušnje, ki sem jih dobil že v gumarski šoli.

Za Savo moram reči še to: V Savi vodijo pravilno kadrovsko politiko in dajejo vsem tistim, predvsem mladim gumarjem, dovolj možnosti za nadaljnje izobraževanje. Do da-

nes ni bil zavržen še nihče, ki je želel svoje znanje poglobiti, seveda, moral je pokazati določene rezultate svojega dela in študija.

Poleg tega pa je v Savi dobro poskrbljeno za socialno varnost in družbeni standard. Omeniti moram tudi rekreacijo, saj skoraj ni športnega področja, kjer Savčan ne bi mogel delovati.

Sava veliko svojih sredstev namenja za stanovanjsko izgradnjo. Tudi meni so ob nakupu stanovanja pomagali s kreditom v višini 50 % vrednosti stanovanja. Tudi za letovanje in oddih zaposlenih je poskrbljeno.

Toliko je o sebi in o svojem delu ter počutju v Savi povedal dipl. inž. kemije Mirko Požar, ki za sedaj ne namerava nadaljevati študija. Mogoče se bo odločil kdaj kasneje in Sava bo bogatejša še za enega magistra kemije, ki je v Savi začel kot gumar.

Srečanje s koroškimi Slovenci

Srečal sem jih v recepciji hotela Transturist. Bili so skupaj kot vse tri dni in odločil sem se, da jih поблиže spoznam, čeprav sem bil že nekajkrat v njihovi družbi, vendar sem premalo vedel, kako se imajo, počutijo med nami in kakšni so njihovi vtisi o seminarju o folklori in ljudskem petju, ko zunaj zavija kraška burja. Moja žilica radovednosti me je privedla do živahnega razgovora, ki ga boste prebrali.

Posedli smo v fotelje v recepciji in ker sem se za razgovor z njimi odločil brez kakršnekoli priprave, sem si moral pri prijazni recepciji izposoditi nekaj listov, da sem lahko svoje zapiske spravil na belo podlago. Čeprav sem naše goste poznal že po imenih (vsaj Francija in Dragico, ki sta bila zgovornejša kot druga dva), me je radovednost gnala, da jih poprašam še po priimkih. Najprej naj predstavim nad vse prijazno, simpatično in za pogovor vedno pripravljeno Dragico Kuhar, druga pa je tiha, vendar šarmantna Inge Rozman. Moški del ekipe s Koroške sta sestavljala Franci Sadolšek in tihi, neopazni najzgovornejši in izredno družabni Ludvik Tomažič. Vsi so člani SPD Zarja iz Železne Kaple.

Zapletli smo se v pogovor, ki mi je marsikaj razkril in mi zares pomnil prijetno kramljanje.

»Kako se počutite v naši družini?« sem zastavil prvo vprašanje.

»Imenitno«, so odgovorili vsi. »Vaša družba nam ugaja predvsem zaradi živahnosti, sproščenosti in temperamentnosti vaših plesalcev in godcev.«

»Kaj vam je bilo na seminarju najbolj všeč?« sem jih pobaral.

»Plesne vaje, ker so bile zelo intenzivne in ker jih jemljete resno. Tudi zvečer, ko smo z vami plesali, prepevali in se zabavali ob dovtipih, smo se prijetno počutili. V vašo družbo smo se zelo lahko vključili,« so pripovedovali žarečih oči.

Razlika med našo in vašo folklorno skupino?

»Predvsem ste vi živahnější in bolj veseli, medtem ko smo mi mirnejši, vendar nam živahnost zelo ugaja. Nam manjka predvsem temperament. Za to so nedvomno krivi naša vzgoja in življenjski pogoji na Koroškem.«

Vaše društvo je znano tudi pri nas. Kje vse ste pri nas nastopali in kakšni so bili vaši občutki po nastopih?

»Nastopali smo nekajkrat na Bledu, sodelovali smo na Kmečki ohceti, ko se je poročil par iz Železne Kaple, bili smo v Markovcih, Ptuj, Brežicah, Portorožu in Morda še kje. Ljudje so bili prijazni in navdušeni nad nami. Z njimi smo takoj našli kontakt in se počutili kot doma. Že to, da plešemo slovenske plesne in prepevamo slovenske pesmi, je ljudem veliko pomenilo.«

Ko smo takole kramljali, sem jih mimogrede povprašal, kaj jim pomeni obisk v Sloveniji?

Inge: »Takoj, ko prestopim državno mejo, ki nas loči, nekako lažje zadiham. Počutim se dobro, saj sem na naši zemlji.«

Dragica: »Zelo vesela sem bila vašega povabila in obenem presenečena, ker nas je Zvone (Zvone Gantar je predsednik KUD Sava) že po dveh obiskih naših vaj povabil, da zaplešemo z vami. Mislila sem, da

ne bo šlo, vendar sem bila presenečena, da sem se tako hitro in dobro ujela z vami na plesu in ob petju. Prej sem mislila, da bo naše bivanje v vaši sredini bolj žalostno, pa je bilo ravno nasprotno. Vesela sem, da sem se motila.«

Zadnji sogovornik je bil Franci: »Obisk pri vas, v matični deželi, mi zelo veliko pomeni. Zame je dovolj, če skočim k vam (čez mejo) samo za nekaj minut in slišim prijazno, domačo slovensko besedo, ki mi vlije novih moči in okrepi zavest, da sem Slovenec!«

Ludvik ni imel kaj povedati, vsaj sam je tako rekel. »So že vse drugi

pred mano povedali!« je dejal. Mogoče res ni imel kaj reči, toda ko ga pogledaš in opazuješ, ti je zelo všeč ta vrli in zavedni fant.

Zanimalo me je, kje Korošci govorijo domače — slovensko. Na to vprašanje je odgovoril Franci: »Slovensko govorimo povsod tam, kjer vemo, da znajo oziroma razumejo slovensko. Materin jezik govorimo vedno doma in pa v družbi, ki je slovenska. Boli me in seveda nas vse, da se nekateri Slovenci sramujejo svojega jezika, ko pridejo k nam, in raje govorijo polomljeno nemščino kot dobro slovenščino, čeprav vedo, da so med Slovenci.«

Za konec našega pogovora se je Franci Sadolšek zahvalil organizatorjem za povabilo in vsem udeležencem seminarja za prijetno počutje, družbo in prijateljstvo, ki so ga jim izkazali. Pozabili ne bodo

tov. Košiča, ki jim je ob 3. uri zjutraj iskal informacije za ogled Postojnske jame, pozabili ne bodo fantovščine, ki smo jo priredili ob odhodu dveh članov naše skupine med može...

»Želimo si, da nas tudi vi obiščete in da se še večkrat srečamo v Sloveniji ali na Koroškem,« so bile zadnje besede, ki jih je izrekel Franci.

Da so bili naši gostje zares navdušeni in ganjeni, ni bilo mogoče prezeti. Tudi slovo je bilo prisrčno in nepozabno. Prav bi bilo, da se večkrat vidimo, zapojemo, zaplešemo, sproščeno pogovorimo, da jim pokažemo, da jih imamo radi in da jim damo to, kar pogrešajo. SLOVENSKO PESEM IN BESEDO!

Korošci, kmalu na svidenje!
Jože Vratarič
tajnik KUD Sava

Mesec april bomo v Totri zaključili s praznovanji

24. aprila letos bomo praznovali dan Totre. Lansko leto je ta tradicionalni praznik zaradi požara v skladišču odpadel. Letos pa se bomo kot ponavadi zbrali v dvorani kulturnega doma v Hrušici. Proslava se bo pričela ob 10. uri s kulturnim sporedom. Po sporedu bo prijateljsko srečanje kolektiva. Poskrbljeno bo za jedajo in pijačo in tudi veselih zvokov ne bo manjkalo, da se bomo lahko malo zavrteli.

Tri dni kasneje, to je 27. aprila, bomo proslavili obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte na Slovenskem. Tega dne je tudi občinski praznik naše občine. O pomenu praznika OF ne bi dosti govorili, saj je vsakemu Slovencu dobro poznan. Opozorili bi vas radi predvsem na naš občinski praznik. Sedemindvajseti april je namreč dan, ko se je leta 1941 začel na območju občine Ljubljana Moste-Polje organiziran odpor proti okupatorju in je rajonski komite Komunistične partije Slovenije v Polju pri Ljubljani umaknil svoje člane v ilegalo. Na ta dan je leta 1942 med Lipoglavom in Zadvorom nastalo prvo osvobodeno ozemlje. V tem času je več sto aktivistov Osvobodilne fronte z območja naše občine odšlo v partizane, največ v II. grupo odredov. Ob tem prazniku se moramo spomniti tudi žrtev, ki jih je dala naša občina za končno zmago in osvoboditev. Padlo je 526 borcev — partizanov, 288 občanov je umrlo v internaciji in zaporih, 59 je bilo ustreljenih kot talcev.

Letošnja proslava občinskega praznika bo potekala takole: Dne 26. aprila bo ob 11. uri otvoritev nove tovarne Saturnus za avtomobilsko opremo. Isti dan bo ob 18. uri centralna proslava v športni hali na Kodeljevem. Na tej proslavi bo imel slavnostni govor predsednik skupščine občine Marjan Moškrič, podeljene bodo občinske nagrade in priznanja OF, zaprisegli bodo mladinci ob vstopu v teritorialno enoto. Izveden bo tudi kulturni program. Nastopili bodo pevski zbor Vide Pregarc, pevski zbor osnovne šole Polje, pihalni orkester papirnice Vevče, recitator Marjan Benedičič in drugi.

Vabimo vse Totrčane, da se proslave polnoštevilno udeležijo.

PS

Z lanskega pohoda na Snežnik

Planine nas čakajo

Izredno lep in topel marec je dobro opravil s pozno zapadlim snegom in tako se bliža čas, ko bodo zaživele gorske poti in steze. V naši delovni organizaciji je planinstvo dobro razvito in prepričan sem, da je velik del kolektiva vnet za tovrstno rekreacijo. Kakor ostanejo planine nespremenjene in vedno lepe, pa se nekako spreminjajo generacije, ki jih obiskujejo. Da ne bi bila to sprememba na slabše, prispevam nekaj misli o vedenju v gorah. Morda jih bo prebral tudi kdo, ki se ga tičejo in se nad njimi zamislil, s tem pa bi bil dosežen namen pisanja.

Znano je, da planine s svojo lepoto, veličastnostjo in nepokvarjenostjo zblizujejo vse njihove prijatelje ljudi — planince. Tudi zato jih radi obiskujemo, ker v njih najdemo še tiste pristne človeške odnose, ki jih v vsakdanjem življenju tako pogrešamo. Kako prijetno je, ko na bolj ali manj osamljeni planinski poti srečaš sicer neznanega človeka, za katerega veš, da ima vsaj nekaj skupnega s teboj — da je planinec in da ljubi planine. Kako prijetno je, ko se za minuto ali dve ustaviš

ter malo poklepetaš, ali pa vsaj izmenjaš prijazen pozdrav. V zadnjem času pa opažam, in to predvsem pri mlajši generaciji, da to lepo navado opuščajo. Marsikdo od mladih pri srečanju pogleda vstran, da ne bi bilo treba pozdraviti starejšega človeka. In če ga kljub temu pozdraviš ali ogovoriš, dobiš ponavadi za odgovor le težko razumljivo momljanje ali pa še tega ne. Takšno vedenje opažam tudi že pri mlajših alpinistih, ki so včasih predstavljal vzor planinca tako po fizičnih sposobnostih kakor tudi po moralnih planinskih vrlinah. Zakaj je temu tako, ne vem. Ali mlajši planinci pogrešajo »planinsko vzgojo«, ali se jim ne zdi vredno pozdravljati nepoznanega človeka? Morda pa si toliko žele samote, da jim je vsako srečanje v planinah in stik s soplanincem odveč? Vem le to, da me vsako tako nemo srečanje zaboli. Škoda bi bilo, da bi se ta stara planinska navada v prihodnjih letih pozabila in da bi bili zanamci, ki bodo nedvomno tudi obiskovali planine, zanjo prikrajšani.

Pavel Sepe

Naloge sindikatov pri zagotavljanju večje varnosti v cestnem prometu

Tako se začenja informacija, ki nam jo je poslal republiški svet Zveze sindikatov Slovenije.

V našem glasilu smo že večkrat objavili — s posbnim poudarkom — tudi informacije o varnosti v cestnem prometu. Nekateri kratkovidneži so nam očitali, da smo zato postali prometni vestnik.

Menim (in tudi odbor za informiranje se z mojim mnenjem v celoti strinja), da prav glasilo delavcev organizacije združenega dela more in mora odigrati važno vlogo pri vse-splošnem vzgajanju in izobraževanju. Sploh pa na tako pomembnem področju, kot je varstvo življenj!

ali 3,1 % več kot prejšnje leto, lažje poškodovanih pa 6.951 ali 6,6 % več kot leta 1974.

Vrstni red vzrokov prometnih nezgod se tudi v lanskem letu ni bistveno spremenil. Še vedno so na prvem mestu prometne nezgode zaradi neprimerne hitrosti, ki so celo narasle od 23,5 % v letu 1974 na 32,2 v letu 1975. Sledijo jim nezgode zaradi neupoštevanja prednosti s 15,9 odst. in zaradi napačnega ravnanja pešcev z 12,6 %. Nezgod zaradi vpliva alkohola je bilo lani 10,6 %, kar je za 2,4 % manj kot leta 1974. Tem sledijo: nepravilno prehitivanje s 7,7 %, nepravilna stran in smer vož-

Ali je rumena rutka dovolj?

ZA VEČJO VARNOST V CESTNEM PROMETU

Sindikati se moramo še konkretnije in neposredneje vključiti v stalno akcijo za usposabljanje in vzgojo delavcev in njih svojcev na področju preventive in vzgoje v cestnem prometu. To posebej velja za opravljanje nalog, ki imajo smisel in cilj, da se prometna varnost, vzgoja in preventiva nadalje podružabljajo v okviru celovite družbene samozaščite, ki postaja vsak dan bolj zadeva vsakega našega občana. Zlasti pa se moramo angažirati na vseh nivojih v okviru tistega varnostnega področja, ki se nanaša neposredno na združeno delo in ki je v zvezi s celovitim socialnim varstvom delavcev. To so zlasti prevozi na delo in z dela, skrb za stalno popolno tehnično brezhibnost vozil v delovni organizaciji in izven nje ter skrb za tehnično popolnost cest, poti, trakov, signalnih in varnostnih naprav.

STATISTIČNI KAZALCI O PROMETNIH NESREČAH IN PREKRŠKIH

Leta 1975 se je dogodilo v Sloveniji 34.107 prometnih nezgod, to je 0,1 % manj kot leta 1974. Med temi nezgodami je bilo 8.192 takih, ki so povzročile človeške žrtve, kar je za 3,2 % več kot leta 1974. Pri prometnih nezgodah je izgubilo življenje 596 oseb ali 7 % več kot prejšnje leto. Hudo poškodovanih je bilo 3.829

nje — 7 %, nepravilno zavijanje, obračanje, vključevanje v promet in nepravilna vzvratna vožnja — 3,3 % itd.

Tudi v preteklem letu so povzročili največ prometnih nezgod vozniki osebnih avtomobilov 50,7 %, kolesarji 19,7 %, pešci 13,7 %, motoristi in mopedisti 7,3 % vozniki tovornjakov 5,3 %, traktoristi 1,4 %.

Med smrtnimi žrtvami v cestnem prometu se je v preteklem letu naj-

Ali je miličnik dovolj?

Ali so oznake dovolj?

bolj povečalo število kolesarjev, in sicer za 28, pešcev za 26, traktoristov za 16 %.

Leta 1975 je bilo 1940 prometnih nezgod ali 23,7 % od skupnega števila nezgod s smrtnimi posledicami ali telesnimi poškodbami, pri katerih so bili kot povzročitelji ali ponesrečenci udeleženi otroci in mladoletniki. Te nezgode so glede na leto 1974 narasle kar za 21,8 %.

Nezgodne statistike kažejo že več let na veliko število prometnih nezgod v naseljenih krajih. Tako se je lani zgodilo v naseljih 67 %, leta 1974 pa celo 73 % od celotnega števila prometnih nezgod.

Na križanjih cest z železnico je bilo lani 35 nesreč ali 13 manj kot leta 1974. Na zavarovanih železniških prehodih je bilo 23 nezgod, na prehodih, ki so zavarovani samo s prometnimi znaki, pa 12 nezgod. Zaradi hoje po progi in na prehodih je bilo lani v SRS 61 mrtvih in 52 poškodovanih. Po ugotovitvah železniškega gospodarstva Ljubljana je bilo največ nediscipline na naslednjih prehodih: Ljubljana — Vič, Zgornji Kašelj, Celje — Store, Zidani most, Tezno — Maribor.

Da bi stanje na področju varnostne problematike ilustrirali z vseh vidikov, po katerih lahko organizirano naravnava svojo dejavnost, dopolnjujemo ta prikaz še z nekaterimi podatki.

Po podatkih Zdravstvene skupnosti Slovenije se je 13 % vseh nezgod

v letu 1975 zgodilo na poti na delo in z dela. Od 61 smrtnih nezgod pri delu se je 49,2 % delavcev smrtno poškodovalo na poti na delo ali z dela oz. ob službenih vožnjah, kar kaže to, da je približno polovica vseh zaposlenih, ki so umrli na poti na delo ali z dela, umrli zaradi posledic udeležbe v cestnem prometu.

Pomemben podatek tudi o tem, kjer in kdaj je umiralo in umrlo 596 prometnih udeležencev v letu 1975. saj kažejo ti kazalci brez dvoma na potrebo po nekaterih dodatnih ukrepih, zlasti pri organizaciji hitrega obveščanja in čimprejše učinkovite zdravstvene pomoči. Med 596 mrtvimi je na kraju nesreče umrlo 399 udeležencev, kar je 66,95 odst., med prevozom v bolnišnico 45 ali 7,55 %, v 30 dneh pri nezgodi pa 152 ponesrečencev ali 25,50 %.

Tudi čas, ki je potekel od nezgode do prejema obvestila, je zanimiv z vidika organiziranja dobrega komunikacijskega sistema. Tako je poteklo od prejema obvestila do ogleda kraja nesreče 5 minut pri 52 % nesreče in več kot 1 uro pri 2 odst. nesreč, kar kaže na dokaj hitro posredovanje pristojnih služb. Kljub temu pa bo kazalo še bolj razviti telefonsko mrežo in razmisliti, kako razrešiti vprašanje gostote prometa v obe smeri, ki velikokrat pomeni resno oviro ne samo za oddajo obvestila, marveč tudi za posredovanje na samem kraju nesreče.

Če upoštevamo, da je bilo število prometnih nezgod leta 1974 izjemno manjše kot vsa prejšnja leta, lahko v 5-letnem poprečju ugotovimo, da je bilo naraščanje prometnih nezgod v letu 1975 kljub vsemu precej manjše kot v 5-letnem obdobju.

Zanimivi so tudi podatki o izrečenih kaznih za prometne kršitve, ki so jih izrekli sodniki za prekrške v letu 1975. Po podatkih, da je bilo leta 1974 72.236 izrečenih upravnih kazni, v letu 1975 pa 78.570, ugotovimo, da se je število izrečenih upravnih kazni v letu 1975 povečalo za 8,4 %. Največ kazni je bilo izrečenih zaradi vožnje brez voznškega dovoljenja — 14.801, zaradi vožnje pod vplivom alkohola — 13.163, nedovoljene hitrosti — 5.173, nepravilne vožnje, zavijanje in obračanje — 7.547, neupoštevanja prednosti — 4.212, zaradi vožnje vozila, ki ni bilo tehnično brezhibno — 2.458. Ti prekrški so nedvomno tudi pomemben kazalec za usmerjanje prometne vzgoje udeležencev v cestnem prometu.

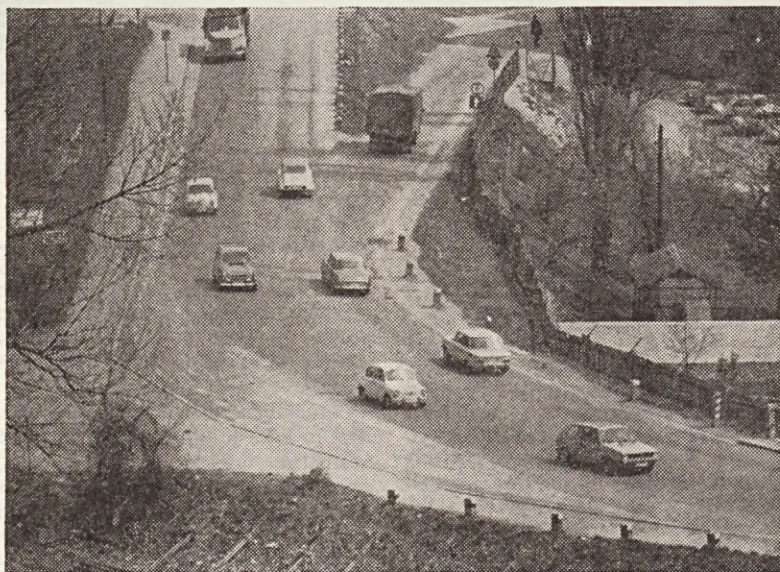

Kodeks etike udeležencev v cestnem prometu

Najrazličnejše in nenehno spreminjajoče se okoliščine, v katerih živijo in delajo ljudje, porajajo med njimi vedno znova nove odnose, ki jih še tako natančni in dobro oblikovani pravni predpisi ne morejo urejati dovolj uspešno. Tako je danes, še težje pa bo jutri, saj postaja življenje vse bolj razgibano, razvejeno, zapleteno.

največje bogastvo vsake družbene skupnosti.

Brezpogojno spoštovanje in izpolnjevanje prometnih predpisov in pravil kakor tudi dosledno upoštevanje pravic in prednosti, ki jih prometni predpisi nalagajo drugim udeležencem v prometu, je tedaj temeljna dolžnost vsakega uporabnika prometnih površin. Kdor krši

Kapljica alkohola v prometu — solza trpljenja!

V zakonitih določilih te vrste nastajajo tedaj vrzeli, ki jih lahko izpolnjujejo le posamezniki sami z zavestnim medsebojnim uveljavljanjem moralno-etičnih vrednot.

Bolj kot kjerkoli so takšna nenapisana zakonodajna določila o humanih in kulturnih odnosih med ljudmi potrebna v sodobni cestni motorizaciji med vozniki motornih vozil, med kolesarji, pešci, skratka, med vsemi udeleženci cestnega prometa.

Medsebojno spoštovanje med ljudmi, dejanska pomoč sočloveka in podobno ne sme biti zgolj zunanji videz človekove vljudnosti. Premnogokrat je to edino učinkovito preventivno sredstvo pred grozljivo naraščajočimi primeri smrtnih žrtev, invalidnosti ter materialne škode posameznikov in družbene skupnosti v hrupnem vrvenju sodobnega prometa.

Raziskave o prometnih nesrečah — tako pri nas kakor tudi v drugih prometno razvitih deželah — se ujemajo v vzrokih nesreč, ki so skoraj izključno v samem človeku. Zato je nujno, da vsak udeleženec cestnega prometa, zlasti še voznik motornega vozila, zavestno in z vso odgovornostjo sprejema in uveljavlja v kakršnihkoli prometnih okoliščinah zahteve KODEKSA ETIKE — V DOBRO SOLJUDEM IN SEBI.

TEMELJNI DEJAVNI V SODOBNEM CESTNEM PROMETU JE CLOVEK

Za življenje v prometu je človek sprejel strogo dolčen red. Red je tu potreben bolj kot na katerem koli drugem področju. Od tega, kako ga uveljavlja, sta odvisna njegova osebna sreča in sreča drugih, saj je zdrav in za delo sposoben človek

osnovno načelo prometne varnosti, lahkomišelnost izziva nesrečo.

Cestne površine, še tako široke in dobre, bodo vedno pretesen življenjski prostor za potrebe sodobnega prometa. Zato naj se vsak voznik vključuje vanj telesno in duševno sposoben, zdrav in spočit.

Voznik motornega vozila, ki sede za volan, a se zdravstveno slabo počuti in je čustveno vznemirjen (zaskrbljen, žalosten, jezen, razdražljiv, pretirano vzbujen od veselja in podobno), naj ve, da je njegova pot močno tvegana. Če negativni fiziološki in psihološki pojavi spremljajo voznika za volanom, ga lahko kaj hitro zapeljejo v hudo nesrečo.

V prometu se situacije spreminjajo z bliskovito naglico. Vesten voznik zato neprestano spremlja vožnjo vozil nasproti, je pozoren na okolico cestnega pasu, po katerem vozi, ter je vedno pripravljen hitro in ustrezno ukrepati ob kakršnemkoli presenečenju, zlasti še na križiščih, prehodih, ob stikih cest s cesto, po kateri vozi in podobno. Vsak trenutek nas lahko preseneti kak kolesar, voznik motornega vozila ali pešec in vsaka prometna površina lahko skriva raznovrstne pasti.

Upravljanje z vozilom prištevajo med najnapornejša človekova opravila. Dolgotrajna neprekinjena vožnja je še posebno utrujajoča; čim daljša je vožnja, tem močnejše in hitreje telesno in duševno izčrpa voznika.

Zlasti utruja vožnja pozimi, v snegu, v megli, naliivu, na poledeneli cesti pa tudi ponoči.

Zato se bo voznik, ki mu je varna vožnja prva in glavna skrb, vselej, kadar bo občutil utrujenost, pravočasno odločil za počitek ali celo za krajše spanje. Kolikokrat se je namreč že zgodilo, da je med vožnjo v boju z utrujenostjo podle-

gel voznik! Zadremla je samo za hip, navadno pa se ni več prebudil.

Poleg izkušenih in discipliniranih se v promet vključujejo udeleženci, ki so o prometnih pravilih slabo poučeni. Mednje ne sodijo le starejši pešci ali vozniki vprežnih vozil, temveč tudi kolesarji in vozniki vseh vrst motornih vozil — začetniki, ki si za sodoben cestni promet še niso pridobili potrebnih voznških izkušenj. Z nenamernimi napakami povzročajo v prometnem redu zmedo in nevarne situacije.

Izkušen in preudaren voznik, kolesar ali pešec se zaradi teh nerednosti ne bo jezil nanje; spomnil se bo svojih prvih neblogljenih korakov v prometni vrvež, pa jih bo razumel. Še več, neizkušenim nerodnim bo vselej rad tako ali drugače pomagal iz zadreg in težav; pešca, na primer, ki je zašel na nevarnem voznem pasu, bo zaščitil in ga popeljal na varno; tovarišu, ki mu je odpovedal motor na cesti, bo koristno svetoval ali mu bo pomagal spraviti vozilo iz prometnega toka.

Udeleženci v prometu, posebej vozniki motornih vozil, naj ne dovolijo, da jih zapelje moč motorja njihovega vozila, trenutna slaba volja ali njihova vihravost. Zavoljo tega bi le ogrozili druge ali jim kakor koli brezobzirno oteževali uporabo ceste. S svojim vedenjem naj okoličnici ne daj opovoda, da bi jih uvrščala med ljudi brez srčne kulture.

Posebne pozornosti in obzirnosti so vredni v prometu otroci in stari ljudje. Za sodoben cestni promet so nezreli, neblogljeni.

Igra, neprevidnost in podobno lahko otroka v trenutku potisnejo iz prometnega zatišja v nevarni prometni vrtinec.

Telesne moči starih ljudi so prešibke, da bi mogli slediti hitrim prometnim utripom.

Tega se bo zavedal vsak razumen voznik motornega ali drugega vozila. Na slabo preglednih odsekih ceste, na ovinkih — v naseljih in zunaj njih bo zmanjšal hitrost in zbral vse svoje sile v pripravljenost, da se ne samo izogne nesreči, marveč tudi vsaki možnosti, da bi nesrečo povzročil.

Kaj naj bi bilo hujšega od zavesti, da si zaradi malomarnosti poskodoval neblogljenega človeka ali mu celo ugasnil življenje!

Zakonu še kako ali kdaj uideš, toda obtožbam žrtve svojega nepremišljenega in nemoralnega ravnanja v prometu nikakor in nikoli!

Prehitevanje ob nepravem času in na nevarnih cestnih odsekih, vrivanje vozila med vozila sovoznikov, nenapovedano ali prepozno napovedano spreminjanje smeri vožnje, izsiljevanje prednosti in podobno neodgovorno ravnanje v cestnem prometu zanesljivo privede do hudih nesreč in strahotnih posledic.

Vsak nevaren poizkus ali tveganje posameznika naj se vselej

umakne preudarni oceni situacije in dejanjem, ki zagotavljajo varnost v prometu.

Voznikom, posamežem še tistim, ki upravljajo motorno vozilo, je včasih v trenutku treba uporabiti prav vse svoje sposobnosti. Zato se bodo zavestno in pravočasno izognili vsem vplivom, ki bi lahko zmanjšali njihove voznške sposobnosti. Tako vplivajo, alkohol, zdravila, mamila! Ne glede na omejitve, ki jih postavlja zakon, se bodo zavestno in odgovorno vozniki docela odrekli takim sredstvom, dokler vozijo in pred vožnjo. Zlasti naj se spomnijo, da nekatera zdravila skupaj z alkoholom, četudi oboje v majhnih količinah, lahko povzročijo nenadne in hude motnje, ki bistveno prizadejajo voznikovo sposobnost za varno vožnjo.

Alkohol je lažno poživilo. Vsaka kapljica alkohola je v prometu večkrat solza trpljenja in žalosti tistih, ki jih imamo najrajši, ali ki nam niso nikoli storili nič žalega.

Poleg sodobnega in s prometno etiko osveščenega voznika spada med osnovne pogoje varne in srečne vožnje tudi tehnično brezhibno vozilo.

Poleg zahtev, ki jih postavljajo predpisi, vozniki tudi moralno odgovarjajo za to, da bo vozilo, od katerega je odvisna varna vožnja, vselej brezhibno.

Najboljše vozilo lahko postane nevarno, zahrbtno sovražnik, kadar mu vozniki niso kos.

Dobri vozniki ne bodo dopustili, da bi jim gospodarilo vozilo! Nasprotno, vozniki naj ukazujejo stroju.

Hrupno ravnanje z motorji, čezmerno zastrupljanje zraka z izpušnimi plini, onesnaževanje prometnih površin in okolja ter podobni brezčutni odnosi do narave in človeka, niso le odsev neosveščenosti o prometni kulturi ter osnovnih zahtevah ekoloških razmer, marveč je neposredno poseganje po zdravju udeležencev v prometu in hkrati ogrožanje njihove prometne varnosti.

Vozila in ceste sodijo med najsoodnejše dosežke znantsvenih in tehničnih stvaritev. Človek jih je namenil v svoj prid. Promet se je uvrstil med najpomembnejša torišča civilizacije, kjer se porajajo novi odnosi. Sodobno življenje na prometnih površinah zahteva tedaj od vsakega posameznika kvalitetsne spremembe osebnostnih vrednot, boljše vzgojo in več znanja o prometu. Zato si moramo mi vsi, ki se kakorkoli vključujemo v prometno življenje, prizadevati, da se bomo vedno in povsod držali v tej listini omenjenih načel etike in morala, zaradi nas samih, v srečo in zadovoljstvo soljudi in vse družbene skupnosti.

Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu
SR Slovenije

Novica

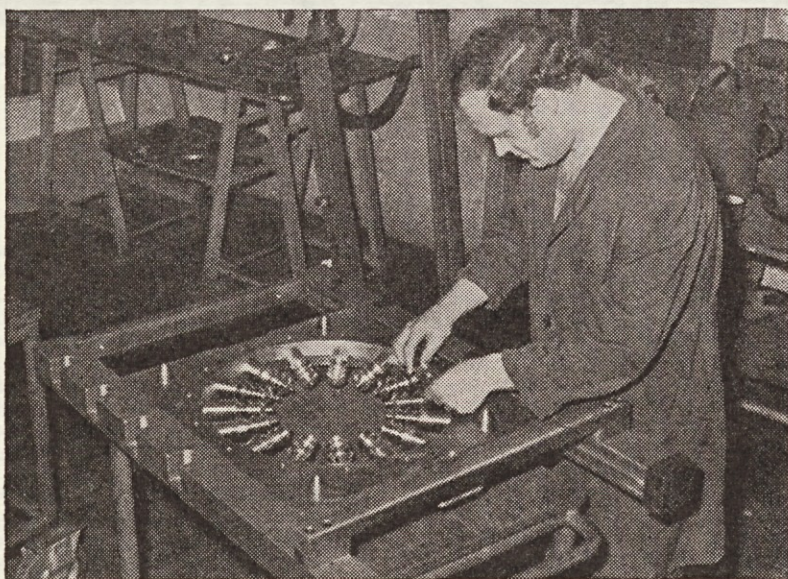
V kemijsko-gumarski industriji MILOJE ZAKIČ iz Kruševca je stekla poskusna proizvodnja novih radialnih avtomobilskih gum trayal v novi tovarni »TRAYAL«; za gradnjo so porabili 650 milijonov dinarjev. Do konca leta bodo imeli v proizvodnem programu že deset dimenzij gum po licenci francoske tovarne Kleber. Letos bodo izdelali 700.000, od prihodnjega leta naprej pa 2 milijona gum letno. Gume bo-

do proizvajali iz domačih surovin. Računajo tudi na izvoz, in sicer v Francijo, Sovjetsko zvezo, Iran, Egipt, ZR Nemčijo, Dansko, Italijo, Švico, Poljsko in Madžarsko. Letna proizvodnja treh jugoslovanskih proizvajalcev radialk — TRAYALA, TIGRA in SAVE bo že prihodnje leto znašala 4,5 milijona gum, kar pomeni, da bodo na svetovni trg ponudili lahko okoli milijon radialk. DNEVNIK — 10. 3. 1976, PRIVREDNI PREGLED — 11. 3. 1976, GOSPODARSKI VESTNIK — 11. 3. 1976)

KET — TOZD Orodjarna realizirala mednarodno pogodbo

Jugoslavija je v letu 1974 sklenila s Sovjetsko zvezo mednarodno pogodbo za izdelavo vulk. orodij gumeno tehničnih izdelkov za avtomobilsko industrijo. Podpisnik te pogodbe je bilo zunanje trgovinsko podjetje PROGRES Beograd. Kot realizatorja je Progres poleg ZCZ Kragujevac, Prve Petoletke Trstenik, vključil tudi podjetje Puškarna Kranj. Ker se je Puškarna pripojila DO Sava kot samostojni tozdz, je SAVA prevzela vso odgovornost za realizacijo te mednarodne pogodbe v višini 240.000 klirinških dolarjev.

Takoj po pripojitvi v začetku leta 1975 smo sestavili tim z nalogo, da realizira izdelavo orodij. Tim je o dejanskem stanju izdelave seznanil vodstvo DO, samoupravne organe in DPO. Sklenjeno je bilo, da je treba orodja brezpogojno, kljub velikim začetnim težavam in nepripravljenosti, izdelati. Naloge smo se lotili zelo resno in odgovorno, je sodelovala SAVAv celoti.

Kljub težavam in pesimizmu nekaterih tovarišev, je bilo prevzeto delo v celoti opravljeno. Vsi vemo, da je kontrola sovjetskih inšpektorjev izredno zahtevna, vendar smo tudi ta izpit uspešno opravili, saj so se v Savi izdelana orodja v poskusni proizvodnji v tovarni gumeno tehničnih izdelkov BALAKOVO ob prisotnosti našega predstavnika odlično izkazala.

Vemo, da je orodjarna s svojim strokovnim kadrom dokazala kvaliteto in upravičila integracijo. Pred nami je naloga, obstoječe kapacitete in znanje usmeriti v izdelavo orodij in kalupov za potrebe celotne Save, ki so glede na začetne razgovore s proizvodnjo, dokaj obširne in zahtevne. Zavedajmo se, da z razvojem take dejavnosti prihranimo ne malo deviznih sredstev.

Pismo predsedniku sind. organizacije Save tov. Miletu Milivojeviču

Dragi tovariš predsednik!

Uslužbenci naše prodajalne v Osijeku so mi predali zlato značko in lepo pismeno zahvalo kolektiva.

Za vse najlepša hvala! Skoraj nimam besed, s katerimi bi lahko izrazila svojo hvaležnost in tudi občudovanje, saj je to priznanje izraz človečnosti in skrbi za nas, ki smo že upokojeni. Ko sem brala zahvalne besede, sem bila ponosna, da sem s svojim delom vsaj deloma doprinesla k ugledu, ki ga uživa naša delovna organizacija.

Ob tem vam moram povedati, da na TV in v tisku pozorno spremljam uspehe naše delovne organizacije. Čeprav nisem več aktiven član, ostajam Savčanka z veliko željo, da bi kolektiv Save dosegal vedno najboljše uspehe.

Obračam se na vas, tov. predsednik, s prošnjo, da prenesete mojo zahvalo in pozdrave vsem članom kolektiva.

Elza Brodić Osijek

KSS je pred nedavnim spet organiziral sestanek s predstavniki KS dislociranih stozdov

Tapetniško umetno usnje

(Nadaljevanje z 10. strani)

Taki artikli v našem proizvodnem programu so TAPES v debelinah od 1,0—1,4 mm. Pričakovati je občuten prehod od bombažnih pletenin na sintetične zaradi boljših fizikalnih lastnosti ob bolj konstantnih cenah sintetične v primerjavi z bombažem, ki bo čedalje dražji in se bo uporabljal za zlahtnejše oblike dodelave.

Končno je potrebno omeniti še zahteve po kvaliteti dodelave in vpliv modnih sprememb. Glede finiširanja so postavljene za umetno usnje za tapetiranje najvišje tehnične in tehnološke zahteve. Dodelava mora biti odporna na vrsto kemikalij in vplivov, ki jih predpisuje vsaka avtomobilska firma po

sebej, za kar so pogosto potrebne tudi specialne aparature. Umetno usnje za tapetništvo ni toliko podvrženo modnim muham. Običajno se spremeni desen organizirano in za daljše obdobje (do dve leti).

Barvo in desen izbere proizvajalec avtomobilov ter zahteva od vseh dobaviteljev, da osvojijo izbrane vzorce.

Z razvojem tehnologije in z uporabo poliuretanskega umetnega usnjaja (izdelanega po postopku premazovanja ali po postopku koagulacije) se čedalje bolj uveljavlja tapetiranje z umetnim usnjem v avtomobilski in še posebej v pohištveni industriji, zlasti za stanovanjsko opremo.

Ilija Dimitrievski

UU tudi v moderna stanovanja

Šušтариada je bila na Zelenici

Savska smučarska sekcija se je 14. 3. 1976 udeležila 24. tradicionalnega tekmovanja usnarjev, čevljarjev in gumarjev Slovenije na pobočjih Zelenice, ki ga že tradicionalno organizira Peko iz Tržiča. Tekmovanja v veleslalomu se je udeležilo 270 tekmovalcev in tekmovalk iz 15 slovenskih delovnih organizacij, ki so tekmovali v starostnih razredih, in sicer moški do 25 let, od 25 do 35, od 35 do 45 in veterani nad 45 let. Ženske pa tekmovali v dveh razredih: do 30 let in nad 30 let.

Poleg tekmovanja posameznikov po starostnih razredih so tekmovali med seboj tudi delovne organizacije. Šteli so najboljšo uvrstitev tekmovalca v posameznem razredu. Vsako mesto od 1—10 je bilo točkovan s točkami od 10—1. Naša ekipa je ponovno zasedla drugo mesto, ki ga ima že nekaj let zapored, medtem ko je Peko stalno prvi. Točke za našo ekipo pa so si pridobili pri ženskah Marjanca Jerman in Ema Zajc ter pri moških Edo Bertoncelj, Pavel Bajt, Andrej Valenčič in Jože Andrijašič. Naša sekcija je nastopila v zelo številni postavi 45 tekmovalk in tekmovalcev.

Poleg tekmovanja v veleslalomu je bilo dan poprej tudi tekmovanje v kegljanju, ki so se ga udeležile tudi tri naše ekipe. Pravico nastopa pa so imeli samo tisti, ki so naslednji dan startali v veleslalomu. Naša druga ekipa je zasedla četrto mesto, tretja pa peto mesto.

Na koncu bi rad napisal še nekaj kritičnih pripomb. Organizacija sa-

mega tekmovanja v veleslalomu je bila letošnje leto zelo slaba. Mnogo časa je bilo porabljenega zaradi predstavljanja proge, nikogar ni bilo, ki bi rekel, kje naj se le-ta postavi in kako dolga naj bo. Na startu so namreč vsi po vrsti »komandirali«, tako da se ni vedelo »kdo pije in kdo plača«. Zaradi tega se je tekmovanje zavleklo skoraj v nedogled. Proga pa je bila zelo dolga, tako da nas je večina prišla skozi cilj brez sape.

Drugo leto bo jubilejna 25. prireditev tega najstarejšega jugoslovanskega tekmovanja v veleslalomu. Upamo, da bo takrat organizacija boljša in s tem seveda boljše tudi počutje tekmovalcev.

Nekaj rezultatov:

EKIPE

1. mesto Peko Tržič	50 točk
2. mesto Sava Kranj	40 točk
3. mesto Trio Tržič	39 točk
4. mesto Ko-to Ljubljana	35 točk

Po strmini Zelenice ...

ŽENSKESKE v starosti nad 30 let

1. mesto	Tamara Potrč	Ko-to Ljubljana	1,23.17
2. mesto	Jerman Marjanca	Sava	1,26.79
3. mesto	Helga Štucin	Trio Tržič	1,30.23
4. mesto	Magda Srtitih	Peko Tržič	1,36.19
5. mesto	Jožica Pravst	Sava Kranj	1,41.23

ŽENSKESKE v starosti do 30 let

1. mesto	Irena Lavrič	Peko Tržič	1,15.89
2. mesto	Majda Kramar	Peko Tržič	1,19.61
3. mesto	Metka Cerkovnik	Peko Tržič	1,23.09
4. mesto	Ema Zajc	Sava Kranj	1,23.20
5. mesto	Metka Mohorič	Sava Kranj	1,24.36
6. mesto	Milena Dolčič	Peko Tržič	1,24.39
7. mesto	Helena Rančigaj	Sava Kranj	1,25.46

VETERANI v starosti nad 45 let

1. mesto	Janez Kališnik	Peko Tržič	1,14.10
7. mesto	Edo Bertoncelj	Sava Kranj	1,21.01
10. mesto	Mirko Faganel	Sava Kranj	1,25.58

MOŠKI v starosti do 25 let

1. mesto	Franc Komac	Trio Tržič	1,04.60
10. mesto	Pavel Bajt	Sava Kranj	1,13.73
15. mesto	Vojko Selinšek	Sava Kranj	1,17.92

MOŠKI v starosti od 25—35 let

1. mesto	Rado Podobnik	Alpina Žiri	1,06.92
2. mesto	Boris Lepšina	Kostroj Sl. Konjice	1,06.96
3. mesto	Andrej Valenčič	Sava Kranj	1,09.38
4. mesto	Andrej Zupan	Sava Kranj	1,09.51
5. mesto	Ivan Rupar	Sava Kranj	1,10.44
6. mesto	Ferdo Meglič	Sava Kranj	1,11.43

MOŠKI v starosti od 35—45 let

1. mesto	Štefan Močnik	Trio Tržič	1,11.37
9. mesto	Jože Andrijašič	Sava Kranj	1,14.76
11. mesto	Viktor Suštaršič	Sava Kranj	1,15.36
12. mesto	Alojz Jeras	Sava Kranj	1,17.98
16. mesto	Nikolaj Jamnik	Sava Kranj	1,20.56
17. mesto	Jurij Druškovič	Sava Kranj	1,21.27

KEGLJASKO TEKMOVANJE

3. mesto PEKO II. ekipa kegljev	608
1. mesto PEKO — 1. ekipa kegljev	693
4. mesto SAVA — II. ekipa kegljev	607
2. mesto PEKO — III. ekipa kegljev	623
5. mesto SAVA — III. ekipa kegljev	589

Andrej Valenčič

... v dolino k cilju!

Članska ekipa kolesarjev Save: (od leve) trener Hvasti Franc, Knaflič Marjan, Koder Franc, Kraker Mirko, Reven Darko, Koželj Tomaž, Ropret Bojan, Logar Silvo, Rakuš Mirko, Valenčič Jože, Pečnik Vlado, Žagar Slavko, Bahun Oton, predsednik Majcen Filip

Kolesarji Save uspešno v novo tekmovalno sezono

Pripravljalno obdobje naših kolesarjev ob morju je uspešno minilo, četudi jim letos vreme ni bilo naklonjeno. V tem času so se udeležili 8 dirk, na katerih so imeli precej uspeha, tako posamezno kot ekipno. Največji uspeh je gotovo ta, da so v ekipni vožnji med 15 moštvi zasedli 2. mesto — s samo 6 sekundami zaostanka za reprezentanco ZRN.

Na otvoritveni dirki 7. marca v Pulju je Kraker osvojil 4. mesto v času zmagovalca, Valenčič, Žagar, Ropret, Rakuš in Koželj pa so se vsi uvrstili do 25. mesta.

Naslednja preizkušnja je bila 20. marca — kronometer okoli jezera Bunde pri Zagrebu. Na 25.800 m dolgi progi v hladnem in vetrovnem vremenu je zmagal Ropret s časom 35.44.1, drugi je bil Kraker z 1.02 zaostanka, 7. Valenčič s 3.20, 8. Pečnik s 3.40 in 11. Žagar s 4.05 zaostanka.

Med mladinci je bil Kozjek 8., Rozman pa 12.

21. marca so se naši člani udeležili mednarodne dirke v Percotu pri Vidmu v Italiji.

Na 120 km dolgi progi je startalo 90 tekmovalcev, od katerih jih je le dvajset držalo vse napore in mraz.

Zmagal je Italijan Consoni, od Jugoslovancev je bil Kastelic iz ljubljanskega Roga 5., naš Ropret pa 15., oba v času zmagovalca.

Po neuspehu na dirki v Beogradu 4. aprila, ko so se vsi naši kolesarji zastrupili s hrano in so se uvrstili od 15 do 25. mesta, je bila dirka v počastitev osvoboditve Zenice (10. april), pravi preobrat.

Med 41. tekmovalci je v vetrovnem in hladnem vremenu 35 km pred ciljem pobegnil Bojan Ropret in si do cilja pridobil prednost štiri in pol minute.

V sprintu skupine, ki je za njim prišla v cilj, je bil najboljši Zakotnik (Rog), takoj za njim pa naš Žagar.

Tudi ostali so dobro vozili in se uvrstili: 12. Kraker, 15. Pečnik, 17. Valenčič, 22. Koder, 23. Koželj, 28. Reven.

V ekipni razvrstitvi je zmagala Sava I pred Rogom, naša druga ekipa pa se je uvrstila na 5. mesto.

Tekma je veljala tudi za Jugo pokal, kjer je Ropret trenutno na prvem mestu, kot tudi ekipa Save. Nove točke so si naši kolesarji pridobili tudi v tekmovanju za zlato kolo.

18. aprila je kolesarski klub Sava priredil odprto prvenstvo kluba. Tekmovalci s turističnimi kolesi so vozili iz Kokrice skozi Belo na Jezersko (28 km). Med turisti mladinci je zmagal Urbanc Franc Kokrica pred Svolljšakom Sava in Potočnikom Kokrica.

V kategoriji turistov članov so se na prva tri mesta uvrstili tekmovalci kolesarske sekcije Kokrica Anton Kozjek, Pavel Žagar in Emil Jerkovič.

Tekmovalci s specialnimi kolesi so prevozili malo daljšo progo, saj jih je pot najprej vodila iz Kokrice v Križe in nazaj ter na Jezersko (60 km).

Ob odsotnosti Krakerja, ki nastopa za slovensko reprezentanco v

Braunschweigu (ZRN) in Rakuša, ki tekmuje za jugoslovansko reprezentanco v Italiji na pokalu Bergamasco, je zmagal Bojan Ropret, pred Slavkom Žagarjem in Koželjem.

Med mlajšimi mladinci je bil prvi Beton pred Bobnarjem in Debelačkom.

Med starejšimi mladinci pa Rozman pred Lombarjem in Borisom Kozjekom.

st

Prvi smučarski tečaj uspel

Gotovo je prav, da vas na kratko seznanimo (čeprav z zamudo) o prvem smučarskem tečaju, ki je bil organiziran za člane naše delovne organizacije konec meseca februarja na Zatrniku.

Tečaj je obiskovalo osemindvajset članov kolektiva, med katerimi je bilo (presenetljivo) več delavk kot delavcev. Ker je trajal samo pet dni, bi lahko rekli, da je bil mini smučarski tečaj.

Program vadbe je bil zelo obsežen, saj je bilo potrebno v teh kratkih petih dneh predelati vse elemente iz začetne in tudi nekaj elementov iz nadaljevalne smučarske šole, za kar je običajno potrebnih najmanj deset dni.

Prav zato moramo pohvaliti vse, tako tečajnike (razen dveh) kot tudi smučarske učitelje, ki so kljub naporni vadbi in neugodnim snežnim razmeram ter utrudljivi vsakdanji vožnji do Zatrnika in nazaj vztrajali do konca.

Tečajniki so bili razdeljeni v tri kvalitativne vrste, tako da so bili v prvi vrsti tisti, ki so delno že obvladali osnovne smučarske elemente, v drugi malo slabši v, tretji pa popolni začetniki.

Kratka analiza uspehov po končanem tečaju je pokazala, da so zlasti tisti iz prve in druge vrste zelo veliko pridobili, tako da so se v večini nekateri sicer še s pluznim

nastavkom pri spreminjanju smeri, drugi pa že čisto paralelno varno spuščali po strminah Zatrnika.

Druga ugotovitev je potrdila domnevo, da je pet dni kljub izredni prizadevnosti premalo, da bi se pridobljeno znanje lahko tudi utrnilo. Zlasti je bilo to očitno pri zadnji vrsti, kjer so bili sami začetniki; pokazalo se je, da bi morali vsaj še pet dni trdo vaditi, če bi hoteli dobro obvladati vse elemente osnovne smučarske šole.

Najbolj pa je bodla v oči (pri večini) izredno slaba telesna pripravljenost in verjetno se lahko samo sreči zahvalimo, da ni bilo (razen dveh manjših) nobene težje poškodbe. Jasno je, da človek, ki nima toliko moči, da se brez pomoči sam pobere, zaradi lastne varnosti ne sodi na smuč!

Prav zato bomo morali v prihodnjem letu za vse, ki se bodo udeležili podobnih smučarskih tečajev, organizirati posebno telesno vadbo, ki bo prav gotovo pripomogla k večji varnosti, zlasti pa k hitrejšemu in lažjemu obvladovanju smučarskih večšin.

Kot je na smučarskih tečajih že v navadi, smo na koncu tečaja za preizkus pridobljenega znanja in korajže pripravili tekmovanje v vleslalomu. V zelo izenačeni borbi je prvo mesto osvojil Pavel Starič (0:25,7), v drugi je bil Rudi Lopatič (0:25,8), tretje in četrto mesto pa si delita Rudi Nadiževac in Jože Copek (0:26,4).

Med tečajnicami je na isti progi osvojila prvo mesto Sonja Rozmus (0:30,0), druga je bila Dragica Repina (1:27,3), druge so bile diskvalificirane ali pa so odstopile.

Tečaj je kljub nekaterim težavam dobro uspel. Največja vrednost pa je bila splošna pripravljenost, da je rekreacija v taki obliki in s tako vsebino potreba delovnega človeka.

Edo Modic

Povečane zmogljivosti proizvodnje akumulatorskih posod

Z gospodarskim načrtom za leto 1976 je v TOZD Ebonit predvideno povečanje zmogljivosti proizvodnje aku-posod (po tipih).

V letu 1976 je planirano, da se izdela 427.000 kosov aku-posod. V letu 1975 je bil planiranih le 245.000 kosov aku-posod. Indeks povečanja količinskega obsega proizvodnje znaša 74,2 %, skupnega dohodka 42,9 in dohodka 37,9 %.

V načrtu povečanja zmogljivosti je planirana nabava petih 250-tonskih stiskalnic tuje proizvodnje s potrebnim orodjem. Te stiskalnice bodo začele obratovati v začetku meseca septembra.

5. 3. 1976 je bila podpisana kupoprodajna pogodba za nakup osmih stiskalnic. Zaradi potreb tržišča oziroma potreb kupcev po aku-posod in zaradi ugodnega komercialnega kredita je podpisana kupoprodajna pogodba za nabavo osmih stiskalnic namesto planiranih pet. Skupna vrednost stiskalnic je 160.000 USA. Rok dobave je dva meseca od trenutka zagotovljene garancije banke v višini 80 % vrednosti komercialnega kredita. Ekonomski kazalci povečanja zmogljivosti pa so detaljno obdelani v gospodarskem načrtu za poslovno leto 1976.

Odprto pismo

Mesec je že naokoli, kar je minilo tekmovanje, pa vseeno ne moremo mimo tega, da ne napišemo v imenu ekipe TOZD Belt Črnomelj (v sestavi Gladek, Pišec, Povšin, Fabjan, Jud) nekaj besed, ki bi jih bilo treba prebrati na naslednjem organizacijskem odboru SPAIS.

V našem kraju ni toliko snega, kar nedvomno vpliva na pripravljenost naših terenov in smučarjev. Vendar pa poznamo kljub temu odgovornost in obseg dela, ki ste ju imeli za pripravo, kakor tudi samo tekmovanje. Zato vas tudi toliko bolj cenimo ker je celokupna organizacija potekala brezhibno in po dogovorjenih pripravah. Žalostno pa je, da se vedno najdejo med udeleženci tekmovanja poedinci, ki rušijo in ustvarjajo nezadovoljstvo med večino in to samo zato, da pokažejo svojo veljavo. Te metode so že preživele in predlagamo bodočemu organizacijskemu odboru, da v osnovi razčisti s takimi pojavi in posamezniki, ki se poslužujejo takih metod enostavno razglasi za nezaželene. Naša ekipa je bila prezahtovljiva z vsem potekom, tako bičvanja, informiranja kot tudi tekmovanja.

Zato nas, ponovno poudarjamo, vsi tisti, ki nočejo sodelovati in pomagati slehernemu organizatorju s svojimi izkušnjami ter konkretnimi in dobronamernimi pripombami, motijo, ker ustvarjajo razdor v ce-

lotni organizaciji SPAIS. Dolžnost vseh nas je, da jim tako delovanje onemogočimo. To pa lahko dosežemo samo s sodelovanjem večine, saj vemo, da je cilj takih tekmovanj masovnost in ne FIS tekmovanje za FIS točke in pravila, o katerih se večini tekmovalcev, ki so nastopali na tem tekmovanju, niti ne sanja.

Ob koncu želimo, da še nadalje sodelujemo in tekmujejo ter vas v celoti podpiramo pri širjenju in zajemanju čimvečjega števila sindikalnih športnikov.

Tovariški pozdrav!

Vodja tekmovalne ekipe
TOZD Belt
Inž. Janko Gladek

PRIPIS UREDNIŠTVU!

Zdi se nam, da je obširen komentar na odprto pismo nepotreben, saj je pismo samo po sebi dovolj zgovorno. Radi bi ga le podprli.

Vsi poznamo geslo »važno je sodelovati, ne zmagati«, vendar se dostikrat tako ne obnašamo. Zaradi takih in podobnih nerazumevanj, da ne rečem nešportnega obnašanja, je bila že dostikrat zamajana organizacija raznih tekmovanj. To bi se lahko zgodilo tudi na letošnjem SPAIS, čeprav so se vse delovne organizacije, ki so sodelovale na tem tekmovanju, zedinile in sprejele pra-

vilnik tekmovanja, v katerem je napisano vse, kar lahko služi za dobro organizacijo tekmovanja.

No, vse se je srečno izteklo in slabo bi bilo, če bi probleme pogrevali, do naslednjega srečanja pa je še dovolj časa in vse se bo uredilo, preudarno in složno s sodelovanjem vseh, ki si takih tekmovanj še želijo. S tem pa bo dosežen tudi osnovni cilj tega tekmovanja — masovna rekreacija zaposlenih v slovenskih avtomobilski industriji.

Tudi v Savi si želimo, da še nadalje sodelujemo in tekmujejo ter s tem širimo število sindikalnih športnikov.

Zahvale

Ob tragični izgubi mojega ljubljenega atija in moža Janeza Roglja, ki ga je prometna nesreča kruto in boleče iztrgala iz naše sredine, se iskreno zahvaljujem vsem sodelavkam in sodelavcem v tozdu Stiskani izdelki in sindikalni organizaciji tozda Velopnevmatika za podarjeno cvetje in denarno pomoč. Zahvala tudi vsem, ki ste mi izrekli sožalje, sočustvovali z mano in me tolažili. hčerka Milica in žena Milka Rogelj-Ajdovec

Ob nenadni in težki izgubi moje drage mame se zahvaljujem sodelavkam in sodelavcem iz enote Stiskani izdelki za poklonjeni venec, denarno pomoč in izrečeno sožalje. Anton Cvek

Ob izgubi dragega očeta se vsem sodelavcem SIS zahvaljujem za denarno pomoč in izrečeno sožalje. Ivanka Burnik

Nagradna križanka

Tokrat smo pripravili naslednje nagrade za pravilne rešitve.

1. nagrada 100.— din
2. nagrada 60.— din
4. nagrada 40.— din
4. in 5. nagrada po 20,00 din

Križanke pošljite v uredništvo do 10. maja 1976.

Sava, glasilo delavcev delovne organizacije industrije gume, usnjenih in kemičnih izdelkov Sava Kranj. Glasilo izdaja odbor za informiranje, izhaja štirikrat tedensko, glavni in odgovorni urednik slovenske izdaje Jože Štular, tehnični urednik Lado Mraz, fotografije Janez Jereb. Naslov uredništva: Kranj, Škofjeloška 6, telefon 25-461, interno 482 ali 282. Tisk in kličje GP Gorenjski tisk Kranj.

Glasilo je oproščeno temeljnega davka na podlagi mnenja republiškega sekretariata za prosveto in kulturo SRS (št. 421-1/72 z dne 27. marca 1973).

In memoriam

Z največjo žalostjo smo zvedeli za avtomobilsko nesrečo, ki se je končala s tvojo smrtjo. Komaj verjamemo, da ni več med nami mladega, pridnega, dobrosrčnega fanta. Ves čas dela v naši tovarni si bil skromen in deloven član kolektiva. V tem času si vsestransko napredoval, tudi na delovnem mestu, in postal konfektioner avtomobilskih plaščev. Med sodelavci si bil priljubljen, še posebno pa si bil vzor svojim rojakom.

Veliko je podobnih usod in danes mnogo mladih ljudi zapusti svoj rodni kraj ter išče drugod boljše življenjske pogoje in zaslužek, spoznava druge navade, druge ljudi, drugo delo. Vse to pa ima pogosto tudi nepredvidene in žalostne posledice časa, ki ga živimo.

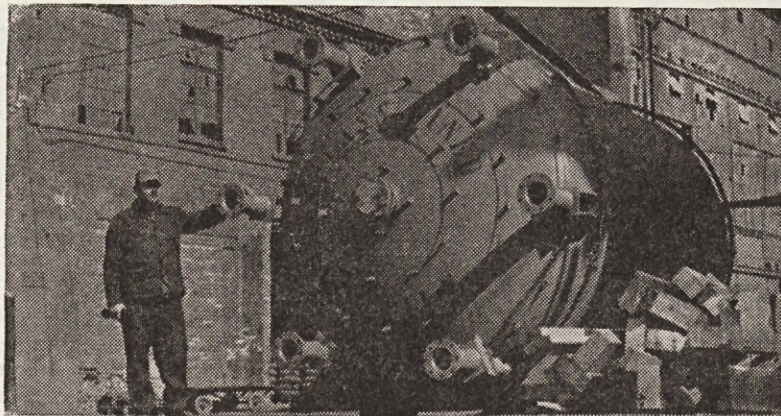
Tvoja prerana smrt je del tekme v življenju in prepletenih vzročnih zvez, ki nam pogosto preprečujejo doseči cilj, ki smo si ga zadali.

Dragi Mijalče, zelo te bomo pogrešali, še posebno zato, ker si s svojim delom in vedenjem veliko prispeval, da bi bili naši današnji in jutrišnji odnosi priskrbnejši, da bi še hitreje premagovali vse razdalje, zemljepisne, tehnološke in delovne.

Ko se danes zadnjič poslavljamo od tebe, se ti zahvaljujemo za tvoj trud, ki si ga vložil v naše skupne cilje, za tvoj prispevek k graditvi nove družbe. Kako žal nam je, da ti ne bo dano prenesti pridobljenega znanja v tvojo rodno Makedonijo, katere sin si bil.

SLAVA DRAGEMU PRIJATELJU!

Sodelavci delovnega kolektiva SAVA Kranj, TOZD in sindikat Konfekcija avtomobilskih plaščev — TAP

Ivan Cankar

Hlapec Jernej

To povest vam pripovedujem, kakor se je po resnici vršila z vsemi svojimi nekrščanskimi krivicami in z vso svojo veliko žalostjo. Nobene laži ni zraven, nič lepih besed in nobene hinavščine. Obstrmeli so ljudje na Betajnovi in so plaho povsili glave, zakaj vzdignilo se je na hribu in je stopilo v dolino kakor črna smrt. Velika in tiha senca je stopila v dolino: glava temen oblak, noge silne jaggedi na loki; svetla kosa, na rami sloneča, pa se je bleščala tja do Ljubljane.

Starega Sitarja so pokopali; Bog mu daj nebesa, blag človek je bil. Zvon je odzvonil, župnik se je preoblekel, pogrebci so se napotili v krčmo. Sedli so za dolgo mizo pri Stržinarju, vsi črno oblečeni, resni in zamišljeni, ženske objokane; hlapec Jernej, dolg, star in siv, kakor je bil, je sedel na klop pod oknom; otrl si je čelo z rdečim robcem in je zavzdihnil.

»Vsi pojdemo; jaz, mislim, bom prvi stopil v njegovo gaz!«

Pa je rekel mladi Sitar:

»No, Jernej, ti pa sediš tam široko in ošabno, kakor gospodar! Kdo je dedoval, ti ali jaz? Prvo besedo si zinil, prvi nisi!«

Jernej se je veselo nasmehnil in je veselo pogledal.

»Zmerom si bil norčav in poreden, pa tak ostaneš, Tone! Meni pa se prav in dobro zdi, da te ni potrla bridkost — moškim vino, solze babam!«

In je točil in je vzdignil kozarec, toda nihče ga ni vzdignil z njim.

Jernej je postavil kozarec na mizo, še preden se ga je dotaknil z ustnicami. Gledal je osupel gospodarja in družino in je videl same čemerne obraze.

»No, kaj?«

Leglo mu je na srce kakor težek mraz. Ne iz ust ne iz oči ni bilo odgovora.

»No, kaj? Ali sem zašel med meštarje in cigane, da me gledate in nič ne govorite? Ali sedim z našo družino ali z jblajtarji, ki snujejo, kako bi me ukanili?«

Sitar pa je rekel:

»Ne zmeraj nas, hlapec, z meštarji, cigani in jblajtarji! Še preden si ga poskusil, si pijan!«

Trikrat se je ozrl Jernej po družini, od obraza do obraza; nato je prijel kozarec in je izlil vino v steklenico; počasi in dolgo je izlival, ker se mu je roka tresla. Nato je vstal, pa odkril se je in je držal klobuk z obema rokama. Dolg in upognjen je bil, ko je stal za mizo; kakor je bil upognjen, se je s sivo glavo skoraj dotikal začrnelega trama na stropu; stal je tam, lica zgrbljena, zagorela, za silo obrbita, oči žive in vedre pod košatimi obrvmi.

»Ni lepo od tebe, gospodar, tudi od vas ni lepo, družina, ljubi moji, da mi ne privoščite kaplje vina na pogrebščini! Bog vam blagoslovi obilno, kar boste jedli in pili, nisem vam zaviden! Če ste naredili novo postavo, ubogal jo bom: mladim kruha, starcem kamen; zdravim ribo, bolnim kačo; spočitim jajce, trudnim škorpjona! Ne sodi hlapcu, da bi razdiral, kar je ustanovil gospodar!«

Mladi Sitar, nagel človek, je zardel od srda.

»Ni nam sila tvojih pridig, Jernej! Če ti vino ne diši, Bog s teboj!«

»Ošaben si, Jernej, gospodarjev gospodar!« je rekla Sitarica.

»Narobe hiša, kjer sedi hlapec na zapečku in briše škornje ob gospodarjev hrbet!« je rekla tašča.

»Narobe voz, ki ga vleče gospodar, hlapec pa drži vajetil!« je rekel svak.

»Narobe kmetija, kjer orje gospodar, ko se hlapec v senci ščeperi!« je rekel sosed.

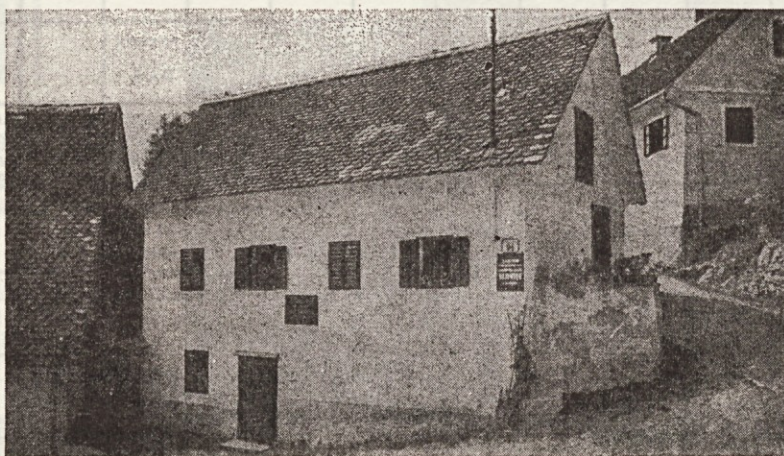
In ko so rekli, se je Jernej še enkrat priklonil.

»Pametno je, kakor ste povedali, in nič krivice ni v vaših besedah. Zatorej vam blagoslovi Bog jed in pijačo, meni pa mirno vest in življenje brez greha!«

Tako je rekel hlapec Jernej in je pljunil na prag in je šel.

II.

Šel je naravnost po stezi čez polje, ob potoku, ki se je skoro usahel gubil v belem pesku. Vroč in tih dan je bil v maju; blizu je bila prezgodnja nevihta, tam že za zele. no goro; vse je molčalo na loki, na polju, zemlja se je bala nezgode in

CANKARJEVA ROJSTNA HISA DANES

se nj upala dihati.

Ko je ugledal Jernej od daleč, tam pod klancem, belo hišo z zelenimi okni, in hlev in skedenj in kaščo, se mu je storilo težko pri srcu. Tam ni bilo ne za pest prsti, na kateri bi se ne bil poznal trud njegovih rok, njegovega čela pot. Živi človek v hiši leto dni, živi deset let in štirideset let — in glejte, ljudje božji, hiša mu je podobna, kakor bratratu, in ljubezen je med njima. In kadar pojde v daljne kraje po nemilem ukazu, bo jokalo po hiši bolj kakor po bratu in bolj, kakor je nekoč jokalo po materi.

Jerneju se je zdelo, da ga tista zelena okna ne pozdravljajo več tako prijazno, kakor so ga pozdravljala zmerom; in da je na hiši, na vsem belem domu, kakor tiha bridkost vdove.

Bridkost pa je podobna zrnu, ki rodi tisočeren sad. Komaj vsejano v srce, se razraste bohotno, tako da tolažbi ni več ne prsti ne soka. In komaj je užaljeno, je bilo srce Jerneju takoj vse obteženo in močno žalostno.

»Kaj si storil, gospodar, s hudo besedo, kaj si storil meni starcu? Zakaj si naredil, da je osramočen in potrta zimo, ki ni poznal bridkosti ne v daljni spomladi in ne vse dolgo poletje?«

Jernej ni stopil v hišo, tudi na polje ni pogledal; šel je v hlev in je legel na steljo. Tam je mislil take misli, kakršnih nikoli poprej.

— Štirideset let bo, tako je mislil, štirideset in nič manj, ko sem prestopil ta prag. Bajta je bila takrat, čemerna in ubožna, da je bilo gospodarja sram in hlapca. Pa je tekel pot v potokih, pa smo postavili dom, da je ženskam v veselje, moškim v čast. Kdo ga je postavil? Vsi so pomrli, trudni; ostal sem sam, poslednji gospodar. Na prostrano, blagoslovljeno polje gleda na naš dom. Kdo je obdelal to prostrano polje, kdo ga je razširil? Vsi so pomrli, ostal sem sam, poslednji oralec, poslednji kosci... Glejte, čudo prečudno: štirideset let je rodila jablan, vrtu čast in gospodar; pa pride tujec, pa bi izkopal jablan ter jo presadil na kamen!... Glejte, čudo prečudno: štirideset let je robotal, da bi postavil dom, s svojim potom je pognojil polje in senožet; in ko je dom stal, ko sta bila rodovitna polje in senožet, pride človek — od kod pač pride? — in pravi: nisi prvi! Ter ga spodi v hlev, sam pa sede na zapeček in si baše pipo!...

Tako je mislil Jernej in je vstal, otepel si je steljo s črne pogrebne

Jernej je mirno sedel in je mirno govoril, kakor da bi se pogovarjal o letini.

»Tebi sem rekel, da pojdi spat, zato ker si pijan!«

Osupnil je Sitar, nato pa so se mu napele žile na čelu, vrgel je klobuk na tla in je kričal.

»Molči, hlapec! Nisem pokopal enega gospodarja, dvojce sem jih pokopal! Doll!«

Jernej se je smehljal in je stopil počasi z zapečka; nikamor se mu ni mudilo.

»Ali bo kaj?«

»Odpusti starim kostem! Še prideš do počitka!« se je smehljal Jernej.

Malo je omahnil, malo se je opotekel, ko je lezel Sitar na zapeček; prišel je, sedel je široko, prešerno se je naslonil.

»Sezuj mi škornje!« je ukazal Sitar.

Jernej ni nič odgovoril, sedel je naklop in si je palil pipo, ki mu je bila ugasnila.

»Sezuj mi škornje!«

»Ali te še ni minila norčavost?« je rekel Jernej počasi in je puhnil dim. »Še diši po smrti v tej izbi; poklekni rajši in moli nocoj!«

In je sam pokleknil pred razpelo. Gospodar je gledal mrko, prižgal si je pipo, pljuval je preko izbe in je molčal, dokler ni Jernej odmolil. Jernej pa je vstal, gledal je v tla in je prijel za kljuko, da bi šel.

»Jernej!« je vzkliknil Sitar.

Jernej je stal pred durmi in je držal za kljuko.

»Da ti povem Jernej!« je govoril Sitar hitro in pipa se mu je tresla v roki. »Da ti povem — išči si gospodarja drugod!«

Preko vsega obraza se je zasmejal Jernej in veselo je mežikal z očmi.

»A?«

Sitar je udaril s škornjem ob klop.

»Kaj si oglušel, hlapec? Išči si drugega gospodarja, sem rekel! Opravi si pri meni, pri tej hiši opravi!«

Takrat se je zablisnilo iz črnih nebes, zabobnelo je od daleč. Jernej se je odkril in se je pokrižal.

»Bog nas varuj vsega hudega! Ne delaj greha, mladi, Bogu se priporoči in svojemu patronu!« in je odprl duri in je šel na hlev: tam je legel v seno in je zaspal truden; vse hude misli so šle iz srca.

III.

Kakor mlad, še objokan, že utolažen obraz, tako se je zasmejal roso jutro iz nevihte.

Jernej je stopil na prag, šel je okoli hleva in se je napotil, da bi pogledal na polje. Takrat je odprl Sitar okno, ozrl se je z zaspanim obrazom, kuštrav in čemeran; in je ugledal dolgega Jerneja, ki se je bil nameril na polje.

»Kam?«

Počasi se je okrenil Jernej.

»Na polje!«

»Na čigavo?«

»A?«

»Na čigavo polje?«

Jernej se je zasmejal na glas.

»Kaj se še nisi prespal? Še malo se odeni, če te glava boli!«

»Na čigavo polje?« je zaklical gospodar in kri mu je bušila v lica.

»Na naše polje!« je odgovoril Jernej in je stal ob razoru miren, upognjen, roke na hrbtu.

»Kaj se to pravi: naše polje?«

Celo se je nagubalo Jerneju; celo v njegova zgrbljena lica je šinila kri.

(Dalje prihodnjič)

[illegible]